

วารสารนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: การปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1179 ต่อกรณีที่ผู้ถือหุ้นบางรายขาดประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1171

ชื่อผู้แต่ง: ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และนิลุบล เลิศนุวัฒน์

การอ้างอิงที่แนะนำ: ชีระรัตน์ จีระวัฒนา และนิลุบล เลิศนุวัฒน์, ‘การปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1179 ต่อกรณีที่ผู้ถือหุ้นบางรายขาดประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้น ตามมาตรา 1171’ (2568) 54(3) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 518.

ผู้สนับสนุนหลัก

**SATYAPON
& PARTNERS**
THAILAND Intellectual Property Law Firm

**Baker
McKenzie.**

Seri Manop & Doyle

ผู้สนับสนุนร่วม

CSBC
LAW OFFICES

WEERAWONG C&P
WEERAWONG, CHINNAVAT & PARTNERS LTD.

DS&B DOMNERN
SOMGIAT
& BOONMA

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

การปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1179
ต่อกรณีที่ผู้ถือหุ้นบางรายขาดประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้น
ตามมาตรา 1171*

Interpretation of Section 1179 of the Civil and
Commercial Code in Cases of Shareholder
Absence at Annual General Meetings Convened
under Section 1171

ธีระรัตน์ จีระวัฒนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Teerarat Cherawattana

Assistant Professor, Faculty of Law, Thammasat University

นิลุบล เลิศนุวัฒน์

รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Nilubol Lertnuwat

Associate Professor, Faculty of Law, Thammasat University

วันที่รับบทความ 10 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 30 เมษายน 2568; วันตอบรับบทความ 20 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

องค์ประชุมเป็นเงื่อนไขสำคัญในการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท นอกจากกฎหมายจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับองค์ประชุมทั้งกรณีการประชุมที่นัดในคราวแรก และการประชุมที่มีการเลื่อนออกไปแล้ว

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1179 ต่อกรณีที่ผู้ถือหุ้นบางรายขาดประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1171”.

บริษัทยังมักจะกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับองค์ประชุมไว้เป็นการเฉพาะด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อบังคับของบริษัทที่กำหนดว่าการประชุมผู้ถือหุ้น “ทุกคราว” จะต้องให้ผู้ถือหุ้นจำนวนเท่าใดเข้าประชุมจึงจะครบองค์ประชุมนั้น เกิดปัญหาในการตีความข้อบังคับว่า การประชุมผู้ถือหุ้น “ทุกคราว” มีความหมายรวมถึงการประชุมครั้งที่เลื่อนออกไปด้วยหรือไม่

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ไม่มีบทบัญญัติที่บัญญัติกล่าวถึงกรณีโดยตรง แต่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการสั่งให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นได้แม้ว่าจะมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม ทั้งนี้ เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินการต่อไปได้ ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจศาลเช่นนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักการตีความที่จะต้องพิจารณาบริบทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์หรือตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological Interpretation) มาพิจารณาประกอบ เพื่อให้การตีความคำว่า “ทุกคราว” นี้หมายความว่าถึงการประชุมผู้ถือหุ้นที่ได้นัดเรียกในคราวแรกเท่านั้นและไม่รวมถึงการประชุมที่เลื่อนออกไป อันจะทำให้การประชุมที่เลื่อนออกไปต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1179 วรรคสองที่กำหนดให้ไม่ต้องพิจารณาองค์ประชุม ซึ่งการตีความเช่นนี้จะทำให้ไม่อาจเกิดสถานะติดตาย (deadlock) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งบริษัทที่คู่สัญญาต้องการประกอบกิจการเพื่อแสวงหากำไรอย่างต่อเนื่อง และป้องกันไม่ให้ผู้ถือหุ้นบางกลุ่มอาศัยประโยชน์จากถ้อยคำว่า “ทุกคราว” ในทางที่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วย

คำสำคัญ : การประชุมผู้ถือหุ้น การตีความข้อบังคับ องค์ประชุม

Abstract

Quorum is a crucial requirement for company shareholder meetings. While legal provisions stipulate quorum requirements for both initial and adjourned meetings, companies often establish specific quorum rules in their articles of association. However, a company's articles of association specifying that shareholder meetings “at all times” require a certain number of shareholders present to constitute a quorum creates ambiguity in interpreting whether “at all times” encompasses adjourned meetings.

Research reveals that the laws of the United Kingdom and the United States do not contain explicit provisions directly addressing this specific scenario. However, they include provisions empowering courts to order a shareholder meeting even if a quorum is not met, to ensure the company's continued operation. Conversely, Thai law does not grant such power to the courts. Therefore, it is necessary to apply the principle of teleological interpretation, which considers the broader context and objectives of the law, to resolve this issue. This approach suggests interpreting “at all times” as referring exclusively to the initially called shareholder meeting and excluding adjourned meetings. This exclusion would then subject adjourned meetings to Section 1179, Paragraph 2,

which stipulates that quorum requirements need not be considered. This interpretation avoids potential deadlock situations, aligns with the fundamental objective of company formation—continuous profit generation—and prevents certain shareholders from exploiting the phrase “at all times” in bad faith.

Keywords: shareholder meeting, interpretation of articles of association, quorum

1. บทนำ

การจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากต่อบริษัท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับวิธีการในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด ทั้งเรื่องประเภทของการประชุม การเรียกประชุม องค์ประชุม การออกเสียง และมติของที่ประชุม ในการนี้ กฎหมายได้เปิดช่องให้บริษัทสามารถกำหนดข้อบังคับของบริษัทให้แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับการบริหารจัดการของแต่ละบริษัท ข้อกำหนดประการหนึ่งที่ข้อบังคับมักระบุแตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมาย คือ องค์ประชุม กล่าวคือ มาตรา 1178 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹ กำหนดให้องค์ประชุมของที่ประชุมผู้ถือหุ้นคือ ร้อยละ 25 ของทุนของบริษัท สำหรับบางบริษัท อาจมีการกำหนดสัดส่วนองค์ประชุมเอาไว้ในข้อบังคับให้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด เช่น ในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทุกคราวต้องมีองค์ประชุมมากกว่าร้อยละ 30 หรือร้อยละ 50 ของจำนวนทุนทั้งหมด

การกำหนดองค์ประชุมให้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดมักเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทประสงค์จะอาศัยข้อบังคับในเรื่องนี้คานอำนาจกัน เช่น ผู้ร่วมลงทุนจำนวน 2 กลุ่มต่างถือหุ้นร้อยละ 50 เท่ากัน หากบริษัทไม่ได้กำหนดข้อบังคับเอาไว้ให้แตกต่างจากที่กฎหมายกำหนด ผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถดำเนินการประชุมได้แม้ว่าผู้ถือหุ้นอีกกลุ่มหนึ่งจะไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย แต่หากข้อบังคับกำหนดให้องค์ประชุมมากกว่าร้อยละ 50 จะทำให้ผู้ถือหุ้นทั้งสองกลุ่มไม่สามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้เพียงกลุ่มเดียว หรือในกรณีที่บริษัทมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่และรายเล็ก ข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดองค์ประชุมให้เกินกว่าสัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ อันจะทำให้ผู้ถือหุ้นรายเล็กต้องเข้าร่วมประชุมด้วยจึงจะมีจำนวนผู้ถือหุ้นครบเป็นองค์ประชุม

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม บริษัทก็ต้องเรียกประชุมผู้ถือหุ้นอีกครั้งภายใน 14 วัน แต่ในการประชุมครั้งหลังนี้ มาตรา 1179 วรรคสองบัญญัติให้ไม่ต้องพิจารณาองค์ประชุม การกำหนดเช่นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทดำเนินต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การที่ข้อบังคับของบริษัทที่กำหนดว่า ในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น “ทุกคราว” ต้องมีองค์ประชุมมากกว่าร้อยละ 30 หรือร้อยละ 50 เกิดปัญหาในการตีความว่า คำว่า “ทุกคราว” หมายถึงการประชุมครั้งที่นัดเรียกครั้งแรกหรือครั้งที่มีการเลื่อนออกไปเนื่องจากองค์ประชุมไม่ครบด้วย

การตีความตามตัวอักษรว่าการประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องมีองค์ประชุมครบ “ทุกคราว” ไม่ว่าจะเป็นการประชุมครั้งใด เป็นการตีความที่ตรงตามข้อความที่ปรากฏ ทั้งยังเป็นการบังคับตามข้อตกลงระหว่างผู้ถือหุ้นด้วยกันที่ต้องการให้การประชุมไม่ว่าในคราวใดก็ต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเป็นจำนวนที่มากพอ อันจะเป็นการรับรองสิทธิของผู้ถือหุ้นทุกกลุ่มในการมีส่วนในการเข้าประชุม ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งละเลยผู้ถือหุ้นกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม การตีความเช่นว่าก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาได้แก่

¹ หากไม่ได้กล่าวเป็นอย่างอื่น มาตราที่ปรากฏในบทความฉบับนี้เป็นมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประการที่หนึ่ง ปัญหาจากการที่บริษัทไม่สามารถดำเนินการตามปกติ กล่าวคือ หากผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่เข้าประชุมในการประชุมที่เลื่อนมาโดยไม่มีเหตุอันสมควร ไม่ว่าจะมีการเลื่อนประชุมออกไปกี่คราว บริษัทจะไม่สามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ อันส่งผลให้การดำเนินการของบริษัทต้องติดขัดล่าช้า และยิ่งส่งผลกระทบต่อหน่วยงานและบุคคลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับบริษัท โดยเฉพาะกรมสรรพากรที่บริษัทมีหน้าที่ต้องส่งงบการเงินที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นไปพร้อมกับแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นประจำทุกปี การที่บริษัทไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ อาจนำไปสู่สภาวะติดตาย (deadlock) ที่บริษัทไม่สามารถดำเนินการประกอบธุรกิจต่อไปได้เลย ส่งผลให้บริษัทต้องอยู่ในสภาวะขาดทุนและประกอบกิจการต่อไปไม่ได้ อันอาจจะทำให้ต้องเลิกบริษัทในที่สุด

ประการที่สอง ปัญหาเรื่องความไม่เป็นธรรม กล่าวคือ การตีความข้อบังคับที่ต้องพิจารณาองค์ประชุมในการประชุมทุกคราวส่งผลให้ผู้ถือหุ้นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถอาศัยข้อบังคับในเรื่ององค์ประชุมในการต่อรองให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์โดยมิชอบ เสมือนกับการเอาบริษัทเป็นตัวประกันว่า หากผู้ถือหุ้นอีกฝ่ายไม่ดำเนินการตามที่ตนร้องขอ ตนก็จะไม่เข้าประชุมผู้ถือหุ้น โดยไม่สนใจว่าจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของบริษัทอย่างไร การไม่เข้าประชุมไม่ได้เกิดจากความติดขัดแต่เป็นความจริงใจที่จะไม่เข้าประชุม การกระทำในลักษณะนี้ย่อมไม่ใช่การใช้สิทธิตามปกติที่ตนมี แต่เป็นการใช้สิทธิที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทและบุคคลอื่น อันเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ไม่เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

ประการที่สาม ปัญหาเรื่องความไม่สอดคล้องกับรูปแบบการประกอบธุรกิจและระบบกฎหมายโดยรวม กล่าวคือ การตีความถ้อยคำในข้อบังคับอย่างเคร่งครัดตามตัวอักษร โดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งบริษัทที่มุ่งประสงค์ให้ผู้ถือหุ้นที่เข้ามาร่วมกันได้ประโยชน์จากการประกอบกิจการ วัตถุประสงค์ของกฎหมายบริษัทที่บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่มุ่งประสงค์ให้บริษัทสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้โดยไม่ติดขัด และผลที่จะเกิดขึ้นจากการตีความต่อการจัดการบริษัทและการประกอบธุรกิจ การตีความอย่างเคร่งครัดตามตัวอักษรอาจส่งผลร้ายต่อบริษัทและระบบเศรษฐกิจโดยรวม

นอกจากนี้ กฎหมายบริษัทได้กำหนดกลวิธีในมาตราต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาความขัดข้องในการบริหารจัดการบริษัท เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินต่อไปได้ การปรับใช้และตีความกฎหมายจึงต้องคำนึงถึงระบบกฎหมายโดยรวมประกอบกัน การตีความข้อบังคับควรกระทำโดยคำนึงถึงกฎหมายมาตราอื่น เจตนารมณ์ที่อยู่ภายใต้หลักกฎหมายต่าง ๆ และระบบกฎหมายทั้งระบบ การปรับใช้กฎหมายจากการตีความที่มุ่งเน้นไปที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง มาตราใดมาตราหนึ่ง หรือถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่ง ย่อมส่งผลไม่สอดคล้องกับบริบทกฎหมายอื่น

จากความไม่ชัดเจนที่เกิดขึ้นจึงนำมาสู่ข้อคำถามในการศึกษาว่า เมื่อคำนึงถึงหลักกฎหมายบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบริษัท การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ถือหุ้น การจัดประชุมผู้ถือหุ้น การกำหนดองค์ประชุม และผลของมติที่ประชุม รวมทั้งหลักกฎหมายทั่วไปที่บัญญัติในเรื่องการตีความหลักสุจริต และการตกลงยกเว้นกฎหมาย การตีความข้อบังคับในเรื่องการกำหนดองค์ประชุมของที่ประชุมผู้ถือหุ้นควรเป็นไปในทิศทางใดจึงจะมีความเหมาะสม เพื่อให้ผลของการตีความก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ขัดต่อรูปแบบการประกอบธุรกิจและระบบกฎหมายโดยรวม

ทั้งนี้ เพื่อให้ขอบเขตของการศึกษาจำกัดอยู่เฉพาะในข้อความเรื่องการตีความ บทความนี้จึงมีข้อสันนิษฐานว่าในการประชุมที่เลื่อนออกไปมีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าสองคนตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ประเด็นปัญหาข้างต้นนำมาสู่ข้อพิจารณาต่อมาว่า ในต่างประเทศ มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีที่บริษัทไม่อาจจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ด้วยเหตุที่ผู้ถือหุ้นไม่เข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่ นอกจากนี้ ประเทศที่เป็นต้นแบบให้กับประเทศไทยในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายบริษัท ได้มีการกำหนดทางแก้ไขเรื่องนี้เอาไว้ว่าอย่างไร มีการพัฒนาแนวคิดหรือกระบวนการไปในทิศทางใด

บทความฉบับนี้ใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (documentary research) โดยจะศึกษาค้นคว้าจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตำรา คำอธิบาย บทความ วิทธานิพนธ์ แนวคำพิพากษาของศาล และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (comparative study) ระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการตีความข้อบังคับของบริษัท

2. การประชุมผู้ถือหุ้น

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงความสำคัญของการประชุมผู้ถือหุ้น การจัดประชุมผู้ถือหุ้น และการใช้มติผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นฐานในการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ในหัวข้อถัดไป

2.1 ความสำคัญของการประชุมผู้ถือหุ้น

สิทธิในการเข้าร่วมประชุมในการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ถือหุ้นโดยทั่วไป ผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้เป็นกรรมการของบริษัทจะไม่มีโอกาสในการเข้าไปบริหารจัดการบริษัท แต่มีสิทธิตรวจสอบและกำกับดูแลการดำเนินงานของกรรมการว่า กรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการบริษัทโดยชอบด้วยกฎหมาย วัตถุประสงค์และข้อบังคับของบริษัทหรือไม่² โดยการเข้าดูเอกสารต่าง ๆ ของบริษัท เช่น รายงานการประชุม³ และงบการเงินตามสิทธิที่ตนมี⁴ หากผู้ถือหุ้นประสงค์จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริษัท ผู้ถือหุ้นก็ต้องอาศัยที่ประชุมผู้ถือหุ้นในการแสดงความคิดเห็น สอบถามข้อมูลกับกรรมการหรือผู้บริหาร และออกเสียงเพื่อมีมติในเรื่องต่าง ๆ จึงถือได้ว่าการเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นเป็นช่องทางที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ถือหุ้นในการใช้สิทธิและเข้าไปมีบทบาทในบริษัทในฐานะที่เป็นผู้ลงทุนรายหนึ่ง

นอกจากนี้ การประชุมผู้ถือหุ้นยังเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการของบริษัทเอง หากไม่มีมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น บริษัทก็จะไม่สามารถดำเนินการบางประการที่มี

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1144.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1207.

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1197.

ความสำคัญกับบริษัทต่อไปได้ เช่น ที่ประชุมผู้ถือหุ้นจะเป็นผู้เลือกตั้งกรรมการเข้ามาบริหารจัดการงาน⁵ หากไม่มีการจัดประชุมผู้ถือหุ้น ก็จะไม่มีการเลือกตั้งกรรมการเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว หรือในกรณี que ที่บริษัทจะต้องแก้ไขเอกสารที่สำคัญของบริษัท เช่น หนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับ การแก้ไขเอกสารดังกล่าวต้องอาศัยมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น⁶ หากไม่มีการจัดประชุมผู้ถือหุ้น ก็จะไม่สามารถแก้ไขเอกสารดังกล่าวได้

ยิ่งไปกว่านั้น ในฐานะที่บริษัทเป็นหน่วยทางธุรกิจประเภทหนึ่ง การดำเนินงานของบริษัทย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบริษัท กฎหมายจึงต้องเข้ามากำหนดวิธีการในการกำกับดูแลบริษัท⁷ และยังกำหนดหน่วยงานรัฐที่เข้ามาทำหน้าที่ในการกำกับดูแลในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการกำกับดูแลโดยการกำหนดให้บริษัทต้องจัดส่งเอกสารให้กับหน่วยงานของรัฐ การกำหนดให้หน่วยของรัฐทำหน้าที่ในการตรวจสอบว่าบริษัทได้ดำเนินการครบถ้วนแล้วหรือไม่ และการกำหนดให้บริษัทจะต้องส่งงบการเงินที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง⁸ นอกจากนี้ งบการเงินที่บริษัทจัดทำขึ้นและส่งให้กับหน่วยงานของรัฐยังเป็นเอกสารที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ อันแสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานของบริษัทไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะที่มีต่อผู้ถือหุ้นในบริษัทเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ บริษัทจึงต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นประจำทุกปีเพื่อดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด หากกรรมการไม่ดำเนินการก็จะมีผลทางพินัยต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกิน 50,000 บาท⁹

2.2 การจัดประชุมผู้ถือหุ้น

การประชุมผู้ถือหุ้นแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ การประชุมสามัญประจำปี และการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น การประชุมสามัญประจำปีเป็นการประชุมที่บริษัททุกบริษัทต้องจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยส่วนมากบริษัทมักจัดการประชุมในช่วงต้นปีเพราะบริษัทมีหน้าที่ต้องยื่นงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบและแสดงความเห็นเพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นภายใน 4 เดือนนับแต่วันปิดบัญชี โดยมากวันปิดบัญชีของบริษัท คือ วันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี จากนั้นบริษัทก็ต้องยื่นงบการเงินต่อนายทะเบียนหลังจากที่งบการเงินได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น วาระที่เข้าสู่อการพิจารณาในการประชุมสามัญประจำปีจึงมักเป็นวาระที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นประจำทุกปี เช่น การรับรองรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น การอนุมัติงบการเงิน การอนุมัติจ่ายเงินปันผล การเลือกตั้งกรรมการแทนที่กรรมการที่ออกตามวาระ และการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี

ส่วนการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น เป็นการประชุมในกรณีที่มีเหตุการณ์จำเป็นทำให้บริษัทต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นขึ้นในขณะที่ยังไม่ถึงกำหนดการประชุมสามัญประจำปี เพราะหากรอให้ถึง

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1151.

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1145.

⁷ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอให้แต่งตั้งผู้ตรวจชำระกิจการงานของบริษัท; ดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1215 ถึง 1219.

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1199 วรรคสอง.

⁹ พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 28(1).

ช่วงเวลานั้นอาจเนิ่นนานเกินไปจนทำให้บริษัทเสียหาย เช่น ผู้สอบบัญชีลาออกหรือถึงแก่ความตาย ทำให้ต้องแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนใหม่เข้ามาทำหน้าที่แทนในทันที เพราะบริษัทมีหน้าที่ที่ต้องจัดทำบัญชี และต้องจัดส่งเอกสารทางการเงินให้กับหน่วยงานของรัฐ หรือบริษัทจะเข้าซื้อกิจการทำให้ต้องเพิ่มทุน โดยการออกหุ้นใหม่เพื่อจำหน่ายให้กับผู้ถือหุ้นทำให้ไม่สามารถรอได้ถึงการประชุมสามัญประจำปี เพื่อขอให้ที่ประชุมมีมติเพิ่มทุนได้ หากต้องรออาจทำให้เสียโอกาสทางธุรกิจ

ในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ว่าจะเป็นการประชุมประเภทใด กฎหมายและข้อบังคับก็จะกำหนดเงื่อนไขและกระบวนการขั้นตอนเอาไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีสิทธิเรียกประชุม การเรียกประชุม ผู้มีสิทธิเข้าประชุม การออกเสียงในที่ประชุม และมติที่ใช้ในการพิจารณาอนุมัติวาระต่าง ๆ เงื่อนไขในการจัดประชุมผู้ถือหุ้นประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก คือ องค์ประชุม หากผู้ถือหุ้นมาเข้าร่วมประชุมไม่ถึงจำนวนที่กฎหมายหรือข้อบังคับกำหนด บริษัทไม่สามารถเริ่มการประชุมผู้ถือหุ้นได้¹⁰ แม้ว่าบริษัทมีความจำเป็นต้องอาศัยมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม เหตุที่กฎหมายให้ความสำคัญกับองค์ประชุมเนื่องจากการมีมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นไม่ว่าจะเป็นไปในทางใดก็ส่งผลกระทบต่อบริษัท ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับบริษัททั้งสิ้น การมีมติอย่างหนึ่งอย่างใดก็ย่อมต้องอาศัยจำนวนผู้ถือหุ้นที่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าความประสงค์หรือเจตจำนงของผู้ถือหุ้นทั้งหลายเป็นไปในทางใด หากจำนวนของผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมมีน้อยเกินไปก็อาจทำให้เกิดการโต้แย้งได้ว่ามติที่ออกมาเป็นมติของผู้ถือหุ้นที่มีจำนวนน้อยมาก มติดังกล่าวไม่ควรผูกพันผู้ถือหุ้นทั้งหมดในบริษัท

อย่างไรก็ตาม ด้วยความสำคัญของการประชุมผู้ถือหุ้น และเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้กฎหมายจึงกำหนดให้ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม หลังจากล่วงเวลานัดไปแล้ว 1 ชั่วโมง ให้เลิกประชุม¹¹ และให้เรียกประชุมใหม่ หากว่าการประชุมนั้นเกิดในกรณีที่กรรมการนัดเรียกประชุม สำหรับการประชุมผู้ถือหุ้นที่นัดใหม่ไม่ต้องพิจารณาองค์ประชุมอีก¹² เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้

2.3 การใช้มติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

เมื่อบริษัทได้มาซึ่งมติของที่ประชุมสามัญผู้ถือหุ้นแล้ว กรรมการในฐานะผู้แทนของบริษัทสามารถดำเนินการตามมติที่ได้รับไม่จำเป็นการดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อกรรมการที่เข้ารับตำแหน่งกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า การเข้าทำสัญญาจ้างผู้สอบบัญชีที่ได้รับการแต่งตั้ง การจัดสรรเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น และการจัดสรรเงินเป็นทุนสำรอง เป็นต้น

มติบางส่วนเป็นมติที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐที่เข้ามากำกับดูแลบริษัท โดยเฉพาะกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและกรมสรรพากร หน้าที่ประการสำคัญของบริษัทที่มีต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า คือ บริษัทมีหน้าที่ต้องยื่นงบการเงินต่อนายทะเบียนภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่งบการเงินได้รับ

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178.

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1179 วรรคหนึ่ง.

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1179 วรรคสอง.

อนุมัติในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น¹³ หากไม่ดำเนินการ บริษัทมีความผิดทางวินัยต้องชำระค่าปรับไม่เกิน 20,000 บาท¹⁴ และกรรมการมีความผิดทางวินัยต้องชำระค่าปรับไม่เกิน 50,000 บาท¹⁵ นอกจากนี้ บริษัทยังต้องยื่นเอกสารอื่น เช่น บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น และงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองโดยผู้สอบบัญชีที่ได้รับอนุญาต¹⁶

สำหรับกรมสรรพากร หน้าที่ที่บริษัทจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาระภาษีที่บริษัทต้องกระทำ นั่นคือ การเสียภาษี¹⁷ ประมวลรัษฎากรกำหนดให้บริษัทต้องทำบัญชีงบดุล บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุนในรอบระยะเวลาบัญชีเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษี¹⁸ และภายใน 150 วันนับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี บริษัทต้องยื่นรายการซึ่งจำเป็นต้องใช้ในการคำนวณภาษีเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย กำไรสุทธิและรายการอื่น ๆ ของบริษัทต่อเจ้าพนักงานประเมิน พร้อมด้วยบัญชีงบดุล บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน บัญชีรายรับรายจ่าย หรือบัญชีรายรับก่อนหักรายจ่าย¹⁹ นอกจากนี้ บัญชีงบดุล บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน บัญชีรายรับรายจ่าย หรือบัญชีรายรับก่อนหักรายจ่ายดังกล่าวจะต้องมีผู้สอบบัญชีที่ได้รับอนุญาตตรวจสอบและรับรองในรอบระยะเวลาบัญชีด้วย²⁰ ภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัทจะคำนวณจากกำไรสุทธิซึ่งคำนวณจากรายได้ของบริษัทหักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด²¹ โดยการคำนวณเงินภาษีนี้อีกคำนวณจากกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นในปีที่ผ่านมา กำไรสุทธิที่ใช้ในการคำนวณภาษีมาจากการเงินที่ได้รับการตรวจสอบและรับรองแล้ว

จึงกล่าวได้ว่าหน้าที่ที่บริษัทต้องกระทำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมติที่ประชุมสามัญผู้ถือหุ้น มีดังนี้²²

ก. บริษัทต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นภายใน 4 เดือนหลังวันสิ้นรอบบัญชี หรือภายใน 30 เมษายน ของทุกปี

ข. บริษัทต้องยื่นบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น (บอจ. 5) อันเป็นเอกสารแสดงรายการว่าบริษัทมีจำนวนผู้ถือหุ้นเท่าใด มีบุคคลใดบ้างและถือหุ้นของบริษัทจำนวนเท่าใด โดยบริษัทต้องยื่นเอกสารนี้ภายใน 14 วันหลังจากที่มีการประชุมผู้ถือหุ้นสามัญประจำปี

ค. บริษัทยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล (ภ.ง.ด. 50) ภายในระยะเวลา 150 วัน หลังวันสิ้นรอบปีบัญชี นั่นก็คือภายใน 30 พฤษภาคม ของทุกปี

¹³ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการยื่นงบการเงินและบัญชีผู้ถือหุ้น พ.ศ. 2565 ข้อ 1.1.

¹⁴ พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 18(2).

¹⁵ พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 28(1).

¹⁶ พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 11.

¹⁷ ประมวลรัษฎากร มาตรา 66.

¹⁸ ประมวลรัษฎากร มาตรา 68 ทวิ.

¹⁹ ประมวลรัษฎากร มาตรา 68.

²⁰ ประมวลรัษฎากร มาตรา 3 สัตต.

²¹ ประมวลรัษฎากร มาตรา 65.

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1236.

ง. บริษัทต้องยื่นงบการเงินอันเป็นเอกสารที่แสดงถึงฐานะทางการเงินของกิจการ และกระแสเงินสดของกิจการให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นประจำทุกปี โดยต้องยื่นงบการเงินภายใน 1 เดือนหลังจากได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น หรือภายใน 31 พฤษภาคม ของทุกปี

3. กฎหมายและการตีความของศาลต่างประเทศในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะศึกษากฎหมายและการตีความของศาลต่างประเทศในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุมว่ามีการบัญญัติกฎหมายหรือมีการตีความของศาลเพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีที่บริษัทไม่อาจจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ด้วยเหตุที่มีผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นไม่ครบเป็นองค์ประชุมหรือไม่ และโดยอาศัยหลักกฎหมายหรือทฤษฎีใด ทั้งนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษากฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาตามลำดับ

3.1 สหราชอาณาจักร

กฎหมายที่ใช้บังคับกับการจัดประชุมผู้ถือหุ้นในสหราชอาณาจักร คือ Companies Act 2006 อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับบริษัททุกประเภท และมีรายละเอียดในเรื่องการจัดประชุมผู้ถือหุ้นในหลาย ๆ ส่วน ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของบทความเท่านั้น

3.1.1 องค์ประชุม

บทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมปรากฏใน Part 13 Resolutions and Meetings ในหลายมาตราแยกตามประเภทของบริษัท ไม่ว่าจะเป็นองค์ประชุมในกรณีทั่วไปตามมาตรา 318 องค์ประชุมของการประชุมของผู้ถือหุ้นตามชั้น (class) ตามมาตรา 334 องค์ประชุมสำหรับการประชุมที่เรียกโดยผู้ถือหุ้นตามมาตรา 303 และองค์ประชุมสำหรับบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นเพียงรายเดียวตามมาตรา 318(1) และยังมีการกำหนดต้นแบบของหนังสือบริคณห์สนธิ (model articles of association) สำหรับบริษัทจำกัด (private company limited by shares) และบริษัทมหาชนจำกัดเอาไว้ด้วย

มาตรา 318 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ใช้กับกรณีทั่วไปบัญญัติในเรื่ององค์ประชุมของที่ประชุมผู้ถือหุ้นไว้ว่า หากข้อบังคับมิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น องค์ประชุมของการประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องมีผู้ถือหุ้นจำนวนอย่างน้อย 2 คนเข้าประชุม²³ ผู้ถือหุ้นที่จะนับเป็นองค์ประชุมได้จะต้องเป็นผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุม²⁴ โดยต้องปรากฏว่าผู้ถือหุ้นนั้นได้รับหนังสือเรียกประชุมระบุสถานที่จัดประชุมไม่น้อยกว่า 14 วันก่อนวันประชุม²⁵ และเป็นผู้ที่มีรายชื่อปรากฏในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท²⁶

²³ Companies Act 2006, section 318(2).

²⁴ Companies Act 2006, section 318(2)-(3).

²⁵ Companies Act 2006, sections 311(1)(b), 307(1).

²⁶ Companies Act 2006, section 310(1).

ข้อที่น่าสนใจประการหนึ่งของกฎหมายบริษัทของสหราชอาณาจักร คือ ไม่มีบทบัญญัติใน Companies Act 2006 กำหนดในเรื่องการดำเนินการของบริษัทในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ในทางปฏิบัติ หากพ้นระยะเวลาอันสมควรแล้ว ประธานในที่ประชุมก็จะเลื่อนประชุมโดยกำหนดวันประชุมและส่งหนังสือนัดประชุมให้กับผู้ถือหุ้นเพื่อเรียกให้ผู้ถือหุ้นเข้าประชุม อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นได้เข้าประชุม

3.1.2 การคุ้มครองผู้ถือหุ้น

โดยปกติ การจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการดำเนินการภายในบริษัท อันเป็นกระบวนการตามปกติที่ไม่ต้องอาศัยอำนาจของหน่วยงานรัฐในการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม กฎหมายสหราชอาณาจักรกำหนดหลักการหนึ่งไว้ คือ การกำหนดให้อำนาจศาลในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ตามมาตรา 306 หลักการนี้ถูกบัญญัติไว้ในคราวแรกในปี ค.ศ. 1985 ในมาตรา 115 และปรากฏในกฎหมายบริษัทเรื่อยมาเมื่อมีการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 1948 และ 1985 มาตรา 135 และ 371 ตามลำดับ

การใช้อำนาจของศาลประกอบด้วยเงื่อนไขใน 2 ประการ ได้แก่ หากปรากฏว่าการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นหรือการดำเนินการจัดประชุมตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทไม่อาจเป็นไปได้ (impracticable)²⁷ เมื่อได้รับการร้องขอจากกรรมการของบริษัทหรือผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงในที่ประชุม²⁸ ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งอย่างใด ๆ ให้บริษัทสามารถดำเนินการจัดประชุมผู้ถือหุ้นได้ (ancillary or consequential directions)²⁹ การออกคำสั่งของศาลข้างต้นให้รวมถึงการกำหนดให้การที่ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวเข้าประชุมก็ถือว่าการประชมนั้นครบองค์ประชุมแล้ว³⁰ นอกจากนี้ มาตราดังกล่าวยังบัญญัติเพิ่มเติมว่าการประชุมผู้ถือหุ้นที่จัดขึ้นตามคำสั่งของศาลให้ถือว่าเป็นการประชุมที่จัดขึ้นโดยเรียกประชุม การจัดประชุมและการดำเนินการประชุมโดยชอบ³¹

3.1.3 ตัวอย่างคดี

ในสหราชอาณาจักร ศาลได้วินิจฉัยในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้มีการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมเพียงบุคคลเดียวก็เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมไว้ในหลาย ๆ คดี ขอยกตัวอย่างคดี ดังนี้

คดี *Peter David Schofield v. Christopher Stephen Jones*³² เกี่ยวข้องกับบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งมีผู้ถือหุ้น 2 คน และมีกรรมการ 4 คน ผู้ร้องเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากขอให้ศาลสั่งให้มีการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 306 ผู้คัดค้านเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยของบริษัทและเป็นกรรมการของบริษัทด้วย ผู้ร้องเชื่อว่าผู้คัดค้านปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบ จึงขอให้มีการจัดประชุมผู้ถือหุ้น

²⁷ Companies Act 2006, section 306(1).

²⁸ Companies Act 2006, section 306(2).

²⁹ Companies Act 2006, section 306(3).

³⁰ Companies Act 2006, section 306(4).

³¹ Companies Act 2006, section 306(5).

³² [2019] EWHC 803 (Ch), 2019 WL 01428842.

เพื่อถอดถอนผู้คัดค้านออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท แต่ผู้คัดค้านปฏิเสธที่จะเข้าประชุม ทำให้การจัดประชุมไม่สามารถดำเนินการได้ ตามที่มาตรา 318(2) ที่กำหนดว่าต้องมีจำนวนผู้ถือหุ้นอย่างน้อยสองคนเข้าประชุม³³ ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีความชัดเจนว่าการจัดการประชุมไม่อาจเป็นไปได้³⁴ ศาลเห็นว่าการที่ศาลจะออกคำสั่งให้ตามฟ้องร้องขอเป็นเรื่องที่เหมาะสมแล้ว และเมื่อพิจารณาในเรื่องสิทธิของผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นก็มีสิทธิในการถอดถอนกรรมการจากตำแหน่ง³⁵ ความประสงค์ของผู้ร้องในการดำเนินการดังกล่าว ถูกขัดขวางโดยการปฏิเสธไม่ยอมเข้าร่วมประชุมของผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อย³⁶ ทำให้การประชุมผู้ถือหุ้นไม่ครบเป็นองค์ประชุม³⁷

คดี *Wheeler & Another v. Ross & Others*³⁸ นาย Wheeler ถือหุ้น 519 หุ้น เป็นผู้ถือหุ้นลำดับแรก ส่วนนาง Ross ถือหุ้น 481 หุ้นเป็นผู้ถือหุ้นลำดับที่สอง³⁹ สามีของนาง Ross และลูกสาวของนาง Ross ได้รับการจ้างงานเป็นพนักงานชั่วคราวของบริษัท นาย Wheeler กล่าวหาว่า สามีของนาง Ross เบิกเงินออกจากบริษัทโดยไม่มีอำนาจ และปรากฏพฤติการณ์ที่สามีและลูกของนาง Ross ใช้ทรัพย์สินของบริษัทเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แม้นาย Wheeler จะให้สามีและลูกของนาง Ross ออกจากตำแหน่ง แต่ทั้งสองก็ยังคงเข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจการของบริษัท ต่อมานาย Wheeler ส่งหนังสือเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นเพื่อให้สัถยบันการเลิกจ้างสามีและลูกของนาง Ross แต่นาง Ross ไม่ได้แจ้งตอบว่าจะเข้าประชุมหรือไม่ เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมมีไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมตามที่ระบุในข้อบังคับของบริษัท หากนาง Ross ไม่ได้เข้าประชุม นาย Wheeler จึงร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งตามมาตรา 306

พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นมีความชัดเจนว่า บริษัทไม่สามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ เนื่องจากข้อบังคับของบริษัทระบุให้ต้องมีผู้ถือหุ้นจำนวนสองคนเข้าประชุมจึงจะครบเป็นองค์ประชุม หากผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบจำนวน ที่ประชุมไม่สามารถพิจารณาเรื่องใดได้⁴⁰

ศาลออกคำสั่งให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นให้ตามที่นาย Wheeler ร้องขอ การวินิจฉัยของศาลโดยอยู่บนพื้นฐานที่ศาลเห็นว่าการบริหารจัดการของบริษัทไม่มีความแน่นอน ไม่มีความเชื่อถือในระหว่างกรรมการทั้งสอง⁴¹ ศาลให้ความเห็นต่อไปว่าการออกคำสั่งของศาลให้มีการจัดประชุมได้ ไม่ได้เป็นการระบุว่าผู้ถือหุ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกหรือเป็นฝ่ายผิด แต่การออกคำสั่งของศาลทำให้การดำเนินงานของบริษัทสามารถดำเนินการต่อไปได้⁴²

³³ เฟ้งอ้าง, para 5.

³⁴ เฟ้งอ้าง, para 6. อ้างคดี *Smith v. Butler* [2012] EWCA Civ 314, [2012] Bus. L.R. 1836, [2012] 3 WLUK 496.

³⁵ เฟ้งอ้าง, para 37.

³⁶ เฟ้งอ้าง, para 24.

³⁷ เฟ้งอ้าง, para 40.

³⁸ [2011] EWHC 2527 (Ch), 2011 WL 2747764.

³⁹ เฟ้งอ้าง, para 18

⁴⁰ เฟ้งอ้าง, para 16.

⁴¹ เฟ้งอ้าง, para 29.

⁴² เฟ้งอ้าง, para 33.

คดี *Smith v. Butler*⁴³ เกี่ยวข้องกับบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นสองราย ได้แก่ นาย Butler ถือหุ้นจำนวนร้อยละ 31.2 และเป็นกรรมการผู้จัดการของบริษัทซึ่งเป็นผู้คัดค้าน และนาย Smith ถือหุ้นจำนวนร้อยละ 68.8 และเป็นประธานกรรมการซึ่งเป็นผู้ร้อง ศาลในคดีนี้พิจารณาคำขอของนาย Smith ที่ขอให้ศาลออกคำสั่งตามมาตรา 306 เช่นเดียวกัน ข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นจำนวนสองคนเข้าประชุมจึงจะเป็นองค์ประชุม ในข้อบังคับยังระบุอีกว่านาย Smith ต้องเข้าประชุมด้วยจึงจะเป็นองค์ประชุม บริษัทจะจัดประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อถอดถอนนาย Butler จากการเป็นกรรมการ แต่นาย Butler ปฏิเสธไม่เข้าประชุมทำให้บริษัทไม่อาจจัดประชุมได้เพราะจำนวนผู้ถือหุ้นไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม นาย Smith จึงมาร้องขอต่อศาลให้สั่งตามมาตรา 306

ศาลเห็นว่า แม้ข้อบังคับของบริษัทจะระบุแต่เพียงว่าผู้ถือหุ้นที่จะต้องเข้าประชุมจึงจะเป็นองค์ประชุม คือนาย Smith แต่ในความเป็นจริง นาย Butler ก็ยังต้องเข้าประชุมด้วยเช่นกัน เนื่องจากบริษัทนี้มีผู้ถือหุ้นเพียงสองราย หากนาย Butler ไม่เข้าประชุมการประชุมก็ไม่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น การเข้าร่วมประชุมของนาย Butler จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประชุม เพราะหากนาย Butler ไม่เข้าประชุม การประชุมก็ไม่สามารถดำเนินขึ้นได้เลย จึงกล่าวได้ว่า นาย Butler สามารถขัดขวาง (thwart) การจัดประชุมผู้ถือหุ้นที่จะประชุมเพื่อให้มีมติในการถอดถอนตนได้โดยไม่ยอมเข้าประชุมและนาย Butler ก็ได้ชี้ว่าจะใช้วิธีนี้เพื่อขัดขวางไม่ให้มีการประชุมขึ้น เมื่อการจัดประชุมไม่อาจเป็นไปได้จึงมีคำสั่งให้จัดประชุมตามที่นาย Smith ร้องขอ⁴⁴

ศาลในคดีนี้อธิบายว่า ผู้ถือหุ้นมีสิทธิภายใต้กฎหมายในการถอดถอนกรรมการออกจากตำแหน่งผ่านทางที่ประชุมผู้ถือหุ้นภายใต้มาตรา 168 อันเป็นมาตราที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีนโยบาย (statutory policy) ให้ผู้ถือหุ้นสามารถถอดถอนกรรมการจากตำแหน่งได้โดยอาศัยมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น มาตรา 168 ไม่เข้ามาแทนที่บทบัญญัติเกี่ยวกับการเรียกประชุมหรือการดำเนินการประชุมในบริษัท ดังที่ปรากฏในข้อบังคับของบริษัท อย่างไรก็ตาม นโยบายทางกฎหมายที่สะท้อนอยู่ในมาตรา 168 ควรต้องมีน้ำหนักมากกว่าอำนาจของนาย Butler ที่จะทำให้การจัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทตกเป็นอัมพาต โดยการที่ตนไม่ยอมเข้าประชุม ศาลในคดีนี้กล่าวอย่างชัดเจนว่า ศาลไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการต่อรองระหว่างผู้ถือหุ้นทั้งสองหรือการถ่วงดุลอำนาจระหว่างผู้ถือหุ้น ศาลทำเพียงสั่งให้มีการประชุมให้ครบองค์ประชุมเท่านั้น นาย Smith มีสิทธิตามข้อความที่กำหนดไว้ในข้อบังคับที่ให้นาย Smith ต้องเข้าประชุมเพื่อให้ครบเป็นองค์ประชุม แต่นาย Butler ไม่ได้รับสิทธิพิเศษที่คล้ายคลึงกัน หากศาลไม่ออกคำสั่งตามมาตรา 306 ตามที่นาย Smith ร้องขอ ก็จะทำให้ผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยมีสิทธิเฉพาะกิจ (a right ad hoc) ขึ้นทั้งที่สิทธินี้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการต่อรองระหว่างผู้ถือหุ้น⁴⁵

จากคดีตัวอย่างทั้งสาม แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติเรื่องการออกคำสั่งของศาลให้เรียกประชุมตามมาตรา 306 เป็นบทบัญญัติที่มีความประสงค์ที่สำคัญ คือ ประสงค์จะเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบริษัทเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินต่อไปได้ และจากแนวคำพิพากษาของศาลก็ทำให้

⁴³ [2012] Bus. L.R. 1836 (2012).

⁴⁴ เพิ่งอ้าง, para 49.

⁴⁵ [2012] Bus. L.R. 1836, 1849, para 54.

เห็นว่าศาลออกคำสั่งให้จัดการประชุมได้แม้จะมีผู้ถือหุ้นเพียงรายเดียวเข้าประชุมหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าการจัดประชุมไม่อาจเกิดขึ้นได้เพราะเหลือตัวผู้ถือหุ้นที่จะเข้าประชุมเพียงคนเดียว การสั่งของศาลข้างต้นเป็นไปเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินต่อไปได้ และไม่ปล่อยให้เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งหรือความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้น หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งขัดขวางการดำเนินกิจการของบริษัท

3.2 สหรัฐอเมริกา

รัฐแต่ละรัฐในสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติกฎหมายบริษัทเป็นของตนเอง โดยบริษัทที่จดทะเบียนในรัฐใดก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐนั้น บทความฉบับนี้เลือกที่จะศึกษากฎหมายบริษัทของรัฐเดลาแวร์ (Delaware) ได้แก่ Delaware General Corporation Law (DGCL) เนื่องจากรัฐเดลาแวร์เป็นศูนย์กลางธุรกิจขนาดใหญ่ของสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ และมีระบบศาลที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอันน่าเชื่อถือ⁴⁶

3.2.1 การประชุมผู้ถือหุ้น

Delaware General Corporation Law (DGCL) เป็นบทบัญญัติที่เป็นส่วนหนึ่งของ Delaware Code ซึ่งบัญญัติอยู่ใน Title 8 Chapter 1 ของประมวลกฎหมายดังกล่าว โดย DGCL ได้บัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ใน Subchapter VII มีรายละเอียด ดังนี้

ก. สถานที่ประชุมและการประชุมทางไกล

การประชุมผู้ถือหุ้นอาจจัดขึ้น ณ สถานที่ใด ๆ ภายในรัฐหรือภายนอกรัฐตามที่กำหนดไว้ในหนังสือจัดตั้งบริษัท หรือข้อบังคับ หรือหากไม่มีการกำหนดไว้ให้จัดขึ้น ณ สถานที่ที่คณะกรรมการของบริษัทกำหนด นอกจากนี้ หากหนังสือจัดตั้งบริษัท หรือข้อบังคับกำหนดให้อ่านแก่คณะกรรมการไว้ คณะกรรมการสามารถใช้ดุลพินิจในการจัดประชุมทางไกลด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งก็ได้⁴⁷ โดยบริษัทจะต้องมีมาตรการยืนยันตัวบุคคล การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมกับการประชุมได้ และต้องเก็บรักษาบันทึกการลงคะแนนเสียงไว้⁴⁸

ข. การประชุมประจำปี

บริษัทจะต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีเพื่อเลือกกรรมการ และมีมติในเรื่องอื่นใดที่จำเป็นในวันที่และเวลาที่กำหนดไว้ หรือด้วยวิธีที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท ทั้งนี้ หากข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ ผู้ถือหุ้นอาจเลือกกรรมการด้วยวิธีการเลือกเป็นลายลักษณ์อักษรแทนการประชุมก็ได้ แต่จะต้องเป็นการลงคะแนนที่เป็นเอกฉันท์ หรือเป็นการเลือกกรรมการแทนตำแหน่งกรรมการว่างลง⁴⁹ หากบริษัทไม่จัดการประชุมประจำปีตามที่กำหนดไว้ และไม่มีการดำเนินการโดยความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรแทนการประชุมประจำปี กรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมขึ้น

⁴⁶ Chauncey Crail, 'Why Incorporate in Delaware? Benefits & Considerations' *Fobes Advisor* <<https://www.forbes.com/advisor/business/incorporating-in-delaware/>> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.

⁴⁷ 8 DE Code § 211(a)(1).

⁴⁸ 8 DE Code § 211(a)(2).

⁴⁹ 8 DE Code § 211(b).

โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากเลยระยะเวลาเกินกว่า 30 วันนับแต่วันที่กำหนดให้มีการประชุม หรือในกรณีที่ไม่มีกำหนดวันประชุมไว้และระยะเวลาเกินกว่า 13 เดือน นับแต่การประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีครั้งสุดท้ายที่บริษัทได้จัดขึ้น ศาล (Court of Chancery) อาจมีคำสั่งให้บริษัทมีการประชุมผู้ถือหุ้นได้ เมื่อมีผู้ถือหุ้นหรือกรรมการคนใดคนหนึ่งของบริษัทร้องขอต่อศาล ทั้งนี้ในการประชุมตามคำสั่งศาล จะไม่นำข้อบังคับเกี่ยวกับองค์ประชุมมาบังคับใช้กับการประชุมดังกล่าว โดยศาล (Court of Chancery) อาจออกคำสั่งรวมถึงการกำหนดเวลา สถานที่ หรือรูปแบบการแจ้งให้ทราบสำหรับการประชุมดังกล่าว ด้วยก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร⁵⁰

ค. องค์ประชุม

ในการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจะต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบเป็นองค์ประชุมบริษัท จึงจะสามารถดำเนินการประชุมได้ โดยจำนวนผู้ถือหุ้นที่จะครบเป็นองค์ประชุมตามที่กฎหมายกำหนด คือที่ประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นที่สามารถลงคะแนนเสียงได้ อย่างไรก็ตามองค์ประชุมผู้ถือหุ้นสามารถระบุเป็นอย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดในหนังสือจัดตั้งบริษัท หรือข้อบังคับของบริษัทได้ ทั้งนี้ ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงได้⁵¹

ง. การบอกกล่าวเรียกประชุม

การบอกกล่าวเรียกประชุมจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ในหนังสือบอกกล่าวจะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม เช่น วัน เวลา สถานที่ประชุม หรือในกรณีที่มีการประชุมทางไกล จะต้องระบุวิธีการในการเข้าถึงการประชุมและการลงมติ และวาระการประชุม⁵² โดยการบอกกล่าวจะต้องส่งไปยังผู้ถือหุ้นภายในระหว่าง 10 – 60 วัน ก่อนวันประชุม⁵³

จ. การเลื่อนประชุม

หากมีการเลื่อนประชุม บริษัทไม่จำเป็นต้องส่งหนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมใหม่ ถ้าได้มีการแจ้งการเลื่อนประชุมในการประชุมครั้งที่ถูกเลื่อน หรือมีประกาศให้ทราบในการประชุมทางไกล หรือมีการแจ้งไว้แล้วล่วงหน้าตอนทำหนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมครั้งแรก เว้นแต่บริษัทมีข้อบังคับกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หรือมีการเลื่อนประชุมไปเกินกว่า 30 วัน หรือมีการกำหนดวันลงมติใหม่ ทั้งนี้ในการประชุมครั้งใหม่ที่เลื่อนออกไป บริษัทสามารถดำเนินการใด ๆ ได้เช่นเดียวกับการประชุมครั้งเดิมที่ถูกเลื่อน⁵⁴

3.2.2 ตัวอย่างคดี

ในหัวข้อนี้ขอยกตัวอย่างคดีที่ศาลเดลาแวร์ได้มีการพิจารณาคำร้องขอให้มีการประชุมผู้ถือหุ้น ดังนี้

⁵⁰ 8 DE Code § 211(c).

⁵¹ 8 DE Code § 216.

⁵² 8 DE Code § 222(a).

⁵³ 8 DE Code § 222(b).

⁵⁴ 8 DE Code § 222(c).

คดี *Clabault v. Caribbean Select, Inc.*⁵⁵ คดีนี้มีการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้บริษัทจัดประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีตามมาตรา 211 (c) ของ DGCL โดยผู้ร้อง (Stirling) เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทผู้ถูกร้อง (Caribbean) ซึ่งได้หยุดประกอบกิจการและได้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ แต่ต่อมาบริษัทได้เข้าสู่กระบวนการชำระบัญชีและคดีได้สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1994 แต่ไม่ปรากฏว่ามีการแจ้งให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบทราบว่าบริษัทได้ล้มละลายแล้ว

Stirling ต้องการที่จะให้ Caribbean กลับมาดำเนินการใหม่ด้วยวิธีการควบรวมกิจการกับบริษัทอีกแห่งหนึ่ง แต่ในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องมีการยื่นเอกสารโดยกรรมการของบริษัท ขอให้เท็จจริงปรากฏว่า Caribbean ไม่มีกรรมการ และไม่มีการเลือกกรรมการมาตั้งแต่ ค.ศ. 1987 และการที่ Stirling จะเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเองก็ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากไม่สามารถเรียกประชุมให้ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเป็นองค์ประชุมตามปกติ Stirling จึงได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งจัดประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 211(c) ที่จะทำให้องค์ประชุมของผู้ถือหุ้นมีเพียงผู้ถือหุ้นที่มาประชุมเพียงเท่านั้น ด้วยวิธีนี้จะทำให้ผู้ร้องจัดประชุมเพื่อเลือกกรรมการของบริษัทและดำเนินการต่อไปได้

ในคดีนี้ ศาลได้ตีความมาตรา 211(c) โดยศาลเห็นว่าบทบัญญัติในมาตรานี้ให้ดุลพินิจแก่ศาลในการออกคำสั่งให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นหรือไม่ก็ได้ แม้ Stirling จะแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ถือหุ้นและไม่มีการประชุมผู้ถือหุ้นมาเกินกว่า 13 เดือนตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด แต่ Caribbean เป็นบริษัทที่ล้มละลายและไม่ได้ดำเนินกิจการมานานกว่า 10 ปีแล้ว หากศาลสั่งให้มีการประชุมตามยอมเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมายที่กำหนดให้มีการแจ้งถึงการล้มละลายต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งศาลจะไม่มีคำสั่งเช่นนั้นเพื่อประโยชน์ของ Stirling แต่เพียงฝ่ายเดียว

ข้อสังเกต แม้มาตรา 211(c) จะให้ทางออกเมื่อไม่มีการประชุมผู้ถือหุ้น โดยกำหนดให้ศาลสามารถสั่งให้มีการประชุมได้ แต่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ตามความเหมาะสม ในคดีนี้ หากศาลสั่งให้มีการประชุมยอมเป็นประโยชน์แก่ Stirling เพียงฝ่ายเดียว และยังเป็นการเล่นกฎหมายล้มละลายด้วย ศาลจึงไม่ใช้อำนาจตามมาตรา 211(c)

คดี *MFC Bancorp Ltd., v. Equidyne Corp.*⁵⁶ คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า MFC เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ 9 ของบริษัท Equidyne ที่ได้จัดประชุมผู้ถือหุ้นครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 2002 และในข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้การประชุมผู้ถือหุ้นต้องมีการบอกกล่าวเรียกประชุมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 10 วัน และไม่มากกว่า 60 วัน ต่อมาในวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 MFC ได้ส่งหนังสือขอให้บริษัทแจ้งวันประชุมผู้ถือหุ้นในครั้งต่อไปให้ตนทราบ แต่บริษัทไม่ได้ดำเนินการใดต่อหนังสือฉบับนั้น

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 2003 MFC จึงได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งให้บริษัทจัดประชุมผู้ถือหุ้น เนื่องจาก Equidyne จะไม่สามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นภายใน 13 เดือนนับแต่วันประชุมครั้งสุดท้ายตามมาตรา 211 ของ DGCL ประกอบกับข้อบังคับของบริษัทที่จะต้องบอกกล่าวนัดเรียกประชุมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 10 วัน ทำให้ในวันที่ครบกำหนด (28 มิถุนายน ค.ศ. 2003) บริษัทจะไม่สามารถจัดประชุมผู้ถือหุ้นได้

⁵⁵ *Clabault v. Caribbean Select, Inc.*, 805 A. 2d 913 (Del 2002).

⁵⁶ *MFC Bancorp Ltd., v. Equidyne Corp.*, 844 A.2d 1015 (Del 2003).

หลังจาก MFC ยื่นคำร้องต่อศาลได้ 2 วัน Equidyne ได้กำหนดวันประชุมผู้ถือหุ้นเป็นวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 2003 (พ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว) นอกจากนี้ Equidyne ได้ยื่นคำคัดค้าน และยกประเด็นเป็นข้อต่อสู้ด้วยว่า ในวันที่ MFC ยื่นคำร้องนั้นบริษัทยังไม่มีการประชุมครบ 13 เดือน ตามที่มาตรา 211 กำหนด

คดีนี้มีประเด็นที่ศาลจะต้องตัดสินก่อนเป็นประเด็นแรกคือ MFC มีสิทธิยื่นคำร้องขอหรือไม่ แม้จากข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่า Equidyne จะไม่สามารถจัดประชุมผู้ถือหุ้นได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่ระยะเวลาก็ก็นับเป็นประเด็นสำคัญ เมื่อ MFC ได้ยื่นคำร้องมาโดยยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวศาลจึงต้องยกคำร้องของ MFC เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยขอให้ MFC ยื่นคำขอเข้ามาใหม่

MFC ได้ยื่นคำร้องเข้ามาใหม่ และขอให้ศาลมีคำสั่งให้ Equidyne จัดการประชุมในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 2003 ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่ Equidyne ได้กำหนดขึ้นอยู่แล้ว ในประเด็นนี้ศาลเห็นถึงความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการประชุมที่ศาลสั่งตามกับการประชุมที่บริษัทจัดขึ้นเองคือองค์ประชุม หากศาลมีคำสั่งให้บริษัทจัดประชุม มาตรา 211(c) ได้กำหนดให้ผู้เข้าประชุมในที่ประชุมเป็นองค์ประชุมของบริษัท ดังนั้น เมื่อถึงวันที่กำหนดการประชุมจะสามารถดำเนินต่อไปได้แม้จะมีผู้ถือหุ้นมาประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุมตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ก็ตาม ศาลยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า บทบัญญัติพิเศษนี้จะช่วยยืนยันว่าผู้ถือหุ้นจะได้รับโอกาสในการเข้าประชุม และมีสิทธิออกเสียงเพื่อให้บริษัทมีมติอย่างใดอย่างหนึ่งได้จากการที่บริษัทไม่ได้มีการจัดการประชุมตามปกติภายใน 13 เดือน นับแต่วันประชุมครั้งสุดท้าย

ในที่สุดศาลได้มีคำสั่งให้ Equidyne จัดการประชุมผู้ถือหุ้นตามคำร้องของ MFC โดยศาลได้พิจารณาแล้วเหตุว่าการที่ Equidyne ไม่ตอบกลับหนังสือขอให้บริษัทแจ้งวันประชุมของ MFC 24 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 เป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น และแท้จริงแล้วคดีนี้ไม่เพียงแต่เป็นประเด็นเรื่องบริษัทไม่จัดประชุมภายใน 13 เดือนเท่านั้น แต่เป็นความผิดของ Equidyne ด้วยเหตุเหล่านี้ศาลเห็นว่าจะเป็นการไม่ยุติธรรมถ้า MFC จะต้องกลับมาที่ศาลนี้ใหม่อีกครั้ง ถ้าองค์ประชุมของบริษัทตามปกติจะก่อให้เกิดปัญหาต่อไป

ข้อสังเกต ในคดีนี้ ศาลได้ใช้อำนาจตามมาตรา 211(c) โดยศาลคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าการยกคำร้องของผู้ถือหุ้นและให้บริษัทดำเนินการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นไปตามปกติ การประชุมที่จะเกิดขึ้นอาจไม่ครบเป็นองค์ประชุมที่จะทำให้บริษัทไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ต่อไปได้ ศาลจึงมีคำสั่งให้บริษัทจัดการประชุมเพื่ออาศัยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวทำให้บริษัทสามารถประชุมได้ โดยให้ถือว่าผู้ที่เข้าประชุมในการประชุมที่ศาลสั่งเป็นองค์ประชุม เพื่อหลีกเลี่ยงการติดขัดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3.3 บทสรุปกฎหมายและการตีความของศาลต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาระบบกฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกลุ่มประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) กฎหมายบริษัทของทั้งสองประเทศมีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้ว่าการที่ประเทศทั้งสองได้ปฏิรูปกฎหมายบริษัทเพื่อใช้เป็น

เครื่องมือในการส่งเสริมและการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อรองรับการแข่งขันตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในยุคใหม่ โดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีความเติบโตเข้มแข็งและส่งเสริมการลงทุน และจากการศึกษาพบว่า กฎหมายของประเทศทั้งสองได้กำหนดมาตรการแก้ไขเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสภาวะติดตาย (deadlock) ในบริษัทอันจะส่งผลร้ายต่อการดำเนินงานของบริษัท รวมทั้งกฎหมายกำหนดในทางที่ไม่อนุญาตให้ผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งขัดขวางการดำเนินกิจการของบริษัท และไม่ปล่อยให้เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง หรือความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นสร้างสภาวะติดตายในบริษัทได้โดยง่าย

4. บทวิเคราะห์

ดังที่กล่าวข้างต้น ประเด็นปัญหาของบทความนี้เป็นเรื่องการปรับใช้และการตีความข้อบังคับที่ระบุว่า การประชุม “ทุกคราว” มีความหมายอย่างไร ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะศึกษาประวัติและที่มาของมาตรา 1177 ถึง 1179 เพื่อประกอบการวิเคราะห์ และวิเคราะห์ถึงการตีความข้อบังคับว่าควรเป็นไปในทางใดโดยศึกษาหลักการตีความ กรอบของการตกลงเว้นกฎหมาย และหลักสุจริตเพื่อนำเสนอแนวทางการตีความที่เหมาะสม

4.1 ประวัติและที่มาของมาตรา 1177 ถึงมาตรา 1179

4.1.1 ประวัติการร่างกฎหมาย

จากการสืบค้นข้อมูลการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1177 ถึง 1179 พบว่ามีบทบัญญัติดังกล่าวปรากฏอยู่ในขั้นตอนการยกร่างกฎหมาย ดังนี้

1. ในเอกสารชื่อ Draft Civil and Commercial Code for the Kingdom of Siam Book I Obligation ที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2455 ปรากฏมาตรา 1183 และ 1184 ซึ่งมีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1178 และ 1179 ดังนี้

“Section 1183 A general meeting cannot transact any business unless shareholders representing at least one fourth of the capital of the company are present.

Section 1184 If within an hour from the time appointed for the general meeting the quorum prescribed by section 1183 is not present, the meeting, if summoned upon the requisition of shareholders, shall be dissolved.

If the general meeting had not been summoned upon the requisition of shareholders, another general meeting shall be summoned within fourteen days and at such meeting no quorum shall be necessary.”⁵⁷

⁵⁷ Draft Civil and Commercial Code for the Kingdom of Siam Book I Obligation Bangkok June 1912 (พ.ศ. 2455) Printed at the Bangkok Daily Mail, Si Phya Road, 175-176, ไมโครฟิล์มม้วนที่ 9, (ชื่อไฟล์ “DRAFT CIVIL AND COMMERCIAL CODE FOR THE KINGDOM OF SIAM BOOK I, II, III”).

ในขั้นนี้ ไม่ปรากฏว่ามีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1177

2. ในเอกสารชื่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ด้วยพันธะธรรม (มาตรา 1129 ถึง 1464) ฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2465 ถึง วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2466 ปรากฏมาตรา 1310 และ 1311 ซึ่งมีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1177 และ 1178 ดังนี้

“มาตรา 1310 นอกจากจะมีข้อบังคับของบริษัทกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น ข้อบัญญัติมาตราต่อ ๆ ไปนี้ ให้ใช้บังคับแก่การประชุมทั่วไป แต่มาตรา 1306 นั้นให้ใช้เสมอไป ถึงว่าจะมีข้อบังคับของบริษัทกล่าวไว้เป็นอย่างอื่นก็ดี

มาตรา 1311 ที่ประชุมทั่วไปนั้นจะปรึกษาการงานไม่ได้ เว้นแต่จะมีผู้ถือหุ้นมาประชุมแทนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทนั้น”⁵⁸

ในขั้นนี้ ไม่ปรากฏว่ามีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1179

3. ในเอกสารชื่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1129 ถึง 1464 ต้นฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2466 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 ปรากฏมาตรา 1310 1311 และ 1316 ซึ่งมีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1177 1178 และ 1179 ดังนี้

“มาตรา 1310 นอกจากจะมีข้อบังคับของบริษัทกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น ข้อบัญญัติแห่งมาตราต่อ ๆ ไปนี้ ให้ใช้บังคับแก่การประชุมทั่วไป แต่มาตรา 1306 นั้นให้ใช้เสมอไป แม้ถึงว่าจะมีข้อบังคับของบริษัทกล่าวไว้เป็นอย่างอื่นก็ดี

มาตรา 1311 ที่ประชุมทั่วไปนั้นจะปรึกษาการงานไม่ได้ เว้นแต่จะมีผู้ถือหุ้นมาประชุมแทนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทนั้น

มาตรา 1316 ในการประชุมทั่วไปซึ่งผู้ถือหุ้นร้องขอให้นัดประชุมนั้น ถ้าว่าล่วงเวลานัดไปได้ชั่วโมงหนึ่งผู้ถือหุ้นยังมาไม่ครบองค์ประชุมแสดงไว้ในมาตรา 1311 ไซ้ว่าต้องเลิกประชุม

ถ้าเป็นการประชุมทั่วไปซึ่งผู้ถือหุ้นไม่ได้ร้องขอให้นัดไซ้ ก็ให้เรียกประชุมทั่วไปอีกครั้งหนึ่งภายในสิบสี่วัน และในประชุมครั้งหลังนี้ไม่จำเป็นต้องมีครบองค์ประชุม”⁵⁹

4. คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 กรมร่างกฎหมาย ปรากฏมาตรา 1310, 1311 และ 1316 มีข้อความอย่างเดียวกันกับข้อความที่ปรากฏในเอกสารฉบับก่อนหน้า⁶⁰

5. เอกสารชื่อ FINAL DRAFT OF THE CIVIL AND COMMERCIAL CODE BOOK III TITLE XV TO XXI ปรากฏมาตรา 1177 1178 และ 1179 ซึ่งมีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1177 1178 และ 1179 ดังนี้

⁵⁸ ไมโครฟิล์มม้วนที่ 11, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหมายเลข 74 (ชื่อไฟล์ “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ด้วยพันธะธรรม (มาตรา 1129 ถึง 1464) ฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2465 ถึง วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2466”).

⁵⁹ ไมโครฟิล์มม้วนที่ 12, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหมายเลข 75 (ชื่อไฟล์ “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1129 ถึง 1464 ต้นฉบับตรวจแก้ครั้งที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2466 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466”).

⁶⁰ ไมโครฟิล์มม้วนที่ 13, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหมายเลข 85 (ชื่อไฟล์ “คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 กรมร่างกฎหมาย”).

“Section 1177 Unless there are provisions to the contrary in the regulations of the company, the rules provided by the following sections shall apply to general meetings. But section 1173 shall apply notwithstanding any provision to the contrary.

Section 1178 A general meeting may not transact any business unless shareholders representing at least one fourth of the capital of the company are present.

Section 1179 If within an hour from the time appointed for the general meeting the quorum prescribed by section 1178 is not present, the meeting, if summoned upon the requisition of shareholders, shall be dissolved.

If the general meeting had not been summoned upon the requisition of shareholders, another general meeting shall be summoned within fourteen days and at such meeting no quorum shall be necessary.”⁶¹

6. เอกสารชื่อ DRAFT CIVIL AND COMMERCIAL CODE BOOK III ปรากฏมาตรา 1177 1178 และ 1179 มีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1177 1178 และ 1179 ตามเอกสารข้างต้น⁶²

7. เอกสารชื่อ ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 กรมร่างกฎหมาย ปรากฏมาตรา 1177 1178 และ 1179 ซึ่งมีข้อความในลักษณะเดียวกันกับมาตรา 1177 1178 และ 1179

“มาตรา 1177 ท่านให้ใช้มาตราต่อ ๆ ไปนี้แก่การประชุมใหญ่ แต่มาตรา 1173 นั้น ท่านให้ใช้เสมอไป แม้ถึงว่าจะมีข้อบังคับของบริษัทเป็นข้อความขัดกันก็ให้คงใช้

มาตรา 1178 ในการประชุมใหญ่ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่

มาตรา 1179 การประชุมใหญ่เรียกนัดเวลาใดเมื่อล่วงเวลานัดนั้นไปถึงชั่วโมงหนึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นซึ่งมาเข้าประชุมยังไม่ครบถ้วนเพนองค์ประชุมดังบัญญัติไว้ในมาตรา 1178 นั้นไซ้หากว่าการประชุมใหญ่นั้นได้เรียกนัดเพราะผู้ถือหุ้นร้องขอ ท่านให้เลิกประชุม

ถ้าการประชุมใหญ่นั้นมิใช่ชนิดซึ่งเรียกนัดเพราะผู้ถือหุ้นร้องขอไซ้ ท่านให้เรียกนัดใหม่อีกคราวหนึ่งในสิบสี่วัน และการประชุมใหญ่ครั้งหลังนี้ท่านไม่บังคับว่าจำต้องครบองค์ประชุม”⁶³

จากการศึกษาประวัติการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเห็นได้ว่ามาตรา 1177 ถึง 1179 ได้บัญญัติเอาไว้ไปในทางเดียวกัน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจนมาถึงปัจจุบัน

⁶¹ ไมโครฟิล์มม้วนที่ 13, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหมายเลข 87 (ชื่อไฟล์ “FINAL DRAFT OF THE CIVIL AND COMMERCIAL CODE BOOK III TITLE XV. TO XXI.”).

⁶² ไมโครฟิล์มม้วนที่ 13, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหมายเลข 88 (ชื่อไฟล์ “DRAFT CIVIL AND COMMERCIAL CODE BOOK III”).

⁶³ ร่างบรรพ 3 ของกรมร่างกฎหมายเพื่อประกาศใช้ครั้งแรกในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 ปรากฏอยู่ในไมโครฟิล์มม้วนที่ 13, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหมายเลข 90 (ชื่อไฟล์ “ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 กรมร่างกฎหมาย”).

4.1.2 ที่มาของกฎหมาย

ที่มาของมาตรา 1178 และ 1179 คือ กฎหมายบริษัทของประเทศฝรั่งเศสที่มีผลใช้บังคับในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1867 (*Loi du 24 juillet 1867 sur les sociétés commerciales*) โดย มาตรา 29 ของกฎหมายดังกล่าวมีข้อความกำหนดในเรื่ององค์ประชุมไว้ ดังนี้

“การประชุมใหญ่ นอกเหนือจากการประชุมตามที่ระบุไว้ในสองมาตราต่อไป นี้ จะต้องมีการมีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของทุนทั้งหมด

หากไม่มีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบถ้วนตามที่กำหนด การประชุมครั้งใหม่ให้เรียกขึ้นตามรูปแบบและระยะเวลาตามที่กำหนดในข้อบังคับของบริษัท และการประชุมจัดขึ้นโดยชอบไม่ว่าจำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมจะถือหุ้นในจำนวนเท่าใดก็ตาม”⁶⁴

อย่างไรก็ดี กฎหมายบริษัทที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1867 ได้ถูกยกเลิก และมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายพาณิชย์ (*Code de Commerce*) ขึ้น บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบริษัทปรากฏในบรรพ 3 Commercial Companies and Economic Interest Groupings ประมวลกฎหมายพาณิชย์แบ่งประเภทของบริษัทไว้ 2 ประเภท limited liability companies (*sociétés à responsabilité limitée*: SARL) และ joint stock companies (*Société Anonyme*: SA)⁶⁵ ประเภทบริษัทที่ใกล้เคียงกับบริษัทจำกัดของไทย คือ SARL⁶⁶

Article L223-27 วรรคสามที่ใช้บังคับกับ SARL บัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผู้ถือหุ้นและองค์ประชุมไว้ว่า

“เว้นแต่ในกรณีที่มีการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นมีขึ้นเพื่อกิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา L. 232-1 และ L. 233-16 (เช่นในกรณีที่มีการควบรวมกิจการ) หรือในกรณีที่มีธรรมนูญของบริษัท (the statute) กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมในการประชุมผ่านทาง การประชุมออนไลน์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้ในการยืนยันตัวตนตามที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์ที่ออกโดยสภาแห่งรัฐ (*Conseil d'Etat*) ถือว่าได้เข้าประชุมและใช้ในการพิจารณาองค์ประชุมและการได้มาซึ่งเสียงข้างมาก ธรรมนูญของบริษัทสามารถกำหนดในเรื่องสิทธิของผู้ถือหุ้นในการโต้แย้ง จำนวนของผู้ถือหุ้นและกรณีที่สามารถใช้สิทธิได้”⁶⁷

⁶⁴ “Art. 29. Les assemblées générales qui ont à délibérer dans des cas autres que ceux qui sont prévus par les deux articles qui suivent, doivent être composées d’un nombre d’actionnaires représentant le quart au moins du capital social.

Si l’assemblée générale ne réunit pas ce nombre, une nouvelle assemblée est convoquée dans les formes et avec les délais prescrits par les statuts, et elle délibère valablement, quelle que soit la portion du capital représentée par les actionnaires présents”.

⁶⁵ Code de Commerce Article L210-1.

⁶⁶ ดู Title II Special Provisions for the Different Commercial Companies, Chapter III Private Limited Companies.

⁶⁷ “Hors les cas où l’assemblée délibère sur les opérations mentionnées aux articles L. 232-1 et L. 233-16 et lorsque les statuts le prévoient, sont réputés présents pour le calcul du quorum et de la majorité les associés qui participent à l’assemblée par visioconférence ou par des moyens de télécommunication

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศสไม่ได้กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมได้ มาตรการนี้ระบุรับรองการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมาย และให้ถือว่าผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมและให้นับเป็นองค์ประชุม มาตรการหนึ่งที่กำหนดในเรื่ององค์ประชุมไว้อย่างชัดเจน คือ มาตรา L223-30 วรรคสอง และวรรคสาม ดังนี้

“การแก้ไขธรรมนูญของบริษัทในกรณีอื่นจะกระทำได้โดยมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท ข้อกำหนดที่ระบุให้ต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมสูงกว่าจำนวนข้างต้นไม่มีผลใช้บังคับ

อย่างไรก็ดี การแก้ไขธรรมนูญของบริษัทสำหรับบริษัทที่จัดตั้งขึ้นหลังจากการประกาศใช้กฎหมายฉบับที่ 2005-882 ลงวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 2005 เพื่อประโยชน์สำหรับกิจการขนาดเล็กและกลาง การประชุมผู้ถือหุ้นจัดขึ้นโดยขอหากมีผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของหุ้นทั้งหมดเข้าประชุมสำหรับการเรียกประชุมคราวแรก และเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมดเข้าประชุมสำหรับการเรียกประชุมคราวที่สอง หากปรากฏว่าจำนวนผู้ถือหุ้นมีไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมในการประชุมคราวที่สอง ก็ให้เลื่อนประชุมออกไปได้เป็นระยะเวลาไม่เกินสองเดือน มติที่ใช้ในการแก้ไขธรรมนูญของบริษัทคือ จำนวนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของหุ้นทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุม เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ให้ใช้เสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของหุ้น ธรรมนูญของบริษัทอาจกำหนดองค์ประชุมหรือจำนวนเสียงที่ใช้ไว้ให้สูงกว่าได้ แต่การกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนยินยอมไม่สามารถทำได้”⁶⁸

เห็นได้ว่า มาตรการนี้กำหนดในเรื่ององค์ประชุมเฉพาะกรณีที่เป็นการประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อพิจารณาแก้ไขธรรมนูญของบริษัท

กล่าวโดยสรุป ในอดีต กฎหมายบริษัทของประเทศไทยกำหนดในเรื่ององค์ประชุมเอาไว้เช่นเดียวกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่ต่อมา เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

permettant leur identification et dont la nature et les conditions d'application sont déterminées par décret en Conseil d'Etat. Les statuts peuvent prévoir un droit d'opposition à l'utilisation de ces moyens au profit d'un nombre déterminé d'associés et pour une délibération déterminée”.

⁶⁸ “Toutes autres modifications des statuts sont décidées par les associés représentant au moins les trois quarts des parts sociales. Toute clause exigeant une majorité plus élevée est réputée non écrite.

Toutefois, pour les modifications statutaires des sociétés à responsabilité limitée constituées après la publication de la loi n° 2005-882 du 2 août 2005 en faveur des petites et moyennes entreprises, l'assemblée ne délibère valablement que si les associés présents ou représentés possèdent au moins, sur première convocation, le quart des parts et, sur deuxième convocation, le cinquième de celles-ci. A défaut de ce quorum, la deuxième assemblée peut être prorogée à une date postérieure de deux mois au plus à celle à laquelle elle avait été convoquée. Dans l'un ou l'autre de ces deux cas, les modifications sont décidées à la majorité des deux tiers des parts détenues par les associés présents ou représentés, à l'exception du déplacement du siège social, décidé par un ou plusieurs associés représentant plus de la moitié des parts. Les statuts peuvent prévoir des quorums ou une majorité plus élevés, sans pouvoir, pour cette dernière, exiger l'unanimité des associés”.

ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศสบัญญัติในเรื่ององค์ประชุมเอาไว้เฉพาะในเรื่องที่มีความสำคัญกับบริษัท คือ กรณีที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นประสงค์จะแก้ไขธรรมนูญของบริษัทเท่านั้น สำหรับกรณีอื่น กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมเอาไว้แต่อย่างใด หากจะมีการกำหนดองค์ประชุมไว้ก็จะปรากฏในธรรมนูญของบริษัท

4.2 การตีความข้อบังคับของบริษัทเรื่ององค์ประชุม

4.2.1 หลักการตีความ

ข้อบังคับของบริษัทมีสถานะเป็นข้อสัญญาอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดให้มีขึ้น⁶⁹ เมื่อข้อบังคับของบริษัทเป็นข้อสัญญาประเภทหนึ่ง หากมีความไม่ชัดเจน กำกวม หรืออาจมีความหมายได้หลายอย่างก็จำเป็นต้องมีการตีความเพื่อให้เกิดความชัดเจนระหว่างผู้ถือหุ้นและบริษัท หรือเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันว่าข้อบังคับนั้นมีความหมายว่าอย่างไร และบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการอย่างไรให้ถูกต้อง นอกจากการตีความข้อบังคับในฐานะที่เป็นข้อสัญญาอย่างหนึ่งที่จะต้องใช้หลักการตีความเช่นเดียวกับการตีความข้อสัญญาแล้ว ข้อบังคับยังมีลักษณะเป็นเอกสารที่จะต้องตีความโดยอาศัยหลักการตีความเอกสารที่ว่า หากข้อความในเอกสารอาจตีความได้สองนัย ให้ถือตามนัยที่จะมีผลบังคับได้⁷⁰

สำหรับการตีความข้อบังคับในฐานะที่เป็นข้อสัญญาอย่างหนึ่งอันเกิดจากการแสดงเจตนาของคู่สัญญานั้น การตีความเจตนาจะนำมาใช้เมื่อการแสดงเจตนามีข้อสงสัย กล่าวคือ การแสดงเจตนา มีความเคลือบแคลงสงสัยหรือเคลือบคลุมในถ้อยคำที่ใช้ มีข้อความที่ใช้ในตอนหน้าและตอนหลังไม่ลงรอยกันหรือขัดกัน หรือเมื่อเทียบกับลักษณะโดยทั่วไปแห่งการแสดงเจตนาและความมุ่งหมายของผู้แสดงตามที่เห็นได้ทำให้เห็นว่าถ้อยคำหรือข้อความตามตัวอักษรนั้นอาจไม่ใช่ความมุ่งหมายอันแท้จริง หากการแสดงเจตนาได้ปรากฏเจตนาของผู้แสดงโดยชัดแจ้งแล้ว ก็ไม่มีเรื่องต้องตีความและจะอาศัยหลักแห่งการตีความเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตนาอันชัดแจ้งที่ได้แสดงออกนั้นไม่ได้⁷¹ ทั้งนี้ การตีความเพื่อหาเจตนาอันแท้จริง จะต้องพิจารณาถึงความประสงค์ และความมุ่งหมายของผู้แสดงเจตนาในการที่ได้กระทำการแสดงเจตนา และจะต้องดูข้อความทั้งหมดประกอบกัน ไม่ใช่พิจารณาเพียงถ้อยคำสั้นวนหรือตัวอักษรเท่านั้น⁷² และนอกจากการตีความตามเจตนาที่แท้จริงแล้ว การตีความข้อสัญญายังต้องตีความไปในทางสุจริต และปกติประเพณีของสัญญาประเภทนั้น ๆ ด้วย⁷³

การตีความกฎหมายและการตีความสัญญามีลักษณะร่วมกันที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นการตีความข้อความที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีทฤษฎีและหลักการตีความต่าง ๆ ที่นักกฎหมายได้

⁶⁹ *Bratton Seymour Service Co Ltd v. Oxborough* [1992] BCLC 693.

⁷⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 10.

⁷¹ พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรม ระยะเวลา อายุความ (กำชัย จงจักรพันธ์ ผู้แก้ไขเพิ่มเติม, กองทุนศาสตราจารย์ จิตติ ดิงคัทยัย 2545) 46-47.

⁷² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171.

⁷³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 368.

พัฒนาขึ้นไม่ว่าจะเป็นหลักการตีความตามตัวอักษร (Literal Interpretation) หลักการตีความโดยเล็งผลเลิศ (Golden Rule) หลักการตีความโดยอาศัยเหตุที่มีการแก้ไขข้อบกพร่อง (Mischief Rule) หลักการตีความตามประวัติความเป็นมา (Historical Interpretation) หลักการตีความตามความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ (Systematical Interpretation) และหลักการตีความตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย (Teleological Interpretation) เป็นต้น

สำหรับการตีความสัญญาทางพาณิชย์ เดิมทีศาลมักจะตีความข้อสัญญาตามหลักการตีความตามตัวอักษร (Literal Interpretation) ภายใต้หลักการตีความในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ที่ไม่ได้ร่างข้อสัญญา (*Contra Proferentem*) เนื่องจากศาลพิจารณาอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ว่า คู่สัญญามีหน้าที่ต้องใช้ภาษาและข้อความในสัญญาให้ถูกต้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง และหากมีข้อความที่มีความหมายไม่ตรงตามที่คู่สัญญาต้องการ ศาลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาเจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญา⁷⁴ แนวทางในการตีความสัญญาทางพาณิชย์เช่นว่านี้ถูกปฏิเสธโดยศาลสมัยใหม่เนื่องจากมนุษย์ย่อมอาจมีข้อผิดพลาดทางด้านภาษาได้⁷⁵ โดยศาลในยุคปัจจุบันเห็นว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงบางข้อในสัญญาทางพาณิชย์จำเป็นต้องพิจารณาถึงบริบทต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจข้อสัญญาเหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมด้วย⁷⁶ และเพื่อให้ศาลเข้าใจข้อสัญญานั้น ศาลจะต้องสมมติให้ตัวเองอยู่ในข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับคู่สัญญาในขณะที่ทำสัญญา⁷⁷ ซึ่งคู่สัญญานี้เป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องเข้าใจและปฏิบัติตามปกติทางการค้าของธุรกิจประเภทนั้น ๆ⁷⁸ นอกจากนี้ หากการวิเคราะห์ถ้อยคำในสัญญาเชิงพาณิชย์ตามความหมายและถ้อยคำในประโยคนำไปสู่ข้อสรุปที่ขัดต่อสามัญสำนึกทางธุรกิจ ผลการวิเคราะห์ถ้อยคำดังกล่าวต้องยอมไม่ได้ไปกว่าสามัญสำนึกทางธุรกิจที่ศาลจะต้องตีความให้เป็นไปตามนั้น⁷⁹

หลักการตีความสัญญาทางพาณิชย์สมัยใหม่จึงมีลักษณะเดียวกันกับหลักการตีความตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological Interpretation) ที่คำนึงถึงความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายเป็นหลัก การตีความตามทฤษฎีนี้จะมุ่งพิจารณาถึงเป้าหมายของกฎหมายเป็นสำคัญเพื่อให้การใช้กฎหมายนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แม้ถ้อยคำที่ตีความอาจมีความคลุมเครือหรือมีได้หลายความหมาย หลักการตีความนี้จะค้นหาความหมายที่เหมาะสมที่สุด โดยจะพิจารณาจากความหมายที่ตรงกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมายให้มากที่สุด⁸⁰ ซึ่งต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงคือ ผลประโยชน์ เป้าหมาย คุณค่า วัตถุประสงค์ นโยบาย และหน้าที่ของถ้อยคำเหล่านั้นซึ่งเป็นเหตุผลแห่งกฎหมาย (*ratio legis*) การตีความตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้เป็นรากฐานที่สำคัญทั้งในระบบ Common Law และ Civil Law⁸¹

⁷⁴ Richard Stone and James Devenney, *The Modern Law of Contract* (11th edn, Routledge 2015) 205.

⁷⁵ *Investors Compensation Scheme Ltd v. West Bromwich Building Society* [1998] 1 All ER 98.

⁷⁶ *Prenn v. Simmonds* [1971] 3 All ER 237.

⁷⁷ *Reardon Smith Line v. Hansen-Tangen* [1976] 2 Lloyd's Rep 621.

⁷⁸ *Pink Floyd Music Ltd v. EMI Records Ltd* [2010] EWCA Civ 1429.

⁷⁹ *Antaios Cia Naviera SA v. Salen Rederierna AB*, *The Antaios* [1985] AC 191.

⁸⁰ อักขรพร จุฬารัตน, *การใช้และการตีความกฎหมาย* (สำนักงานศาลปกครอง 2553) 191.

⁸¹ Aharon Barak, *Purposive Interpretation in Law* (Princeton University Press 2005) 340.

ในการทำงานเดียวกันกับสัญญาทางพาณิชย์อื่น ๆ การตีความข้อบังคับของบริษัทซึ่งเป็นข้อสัญญาอย่างหนึ่งย่อมไม่ควรตีความโดยพิจารณาเพียงลายลักษณ์อักษรตามหลักการตีความตามตัวอักษร (Literal Interpretation) เท่านั้น ในสหราชอาณาจักรศาลได้วางหลักในเรื่องการตีความข้อบังคับไว้ในหลายคดี เช่น

ก. คดี *Holmes v. Keyes* ศาลได้กล่าวว่าข้อบังคับของบริษัทมีลักษณะเป็นเอกสารทางธุรกิจจึงต้องตีความเพื่อให้เกิดผลที่เหมาะสมในทางธุรกิจ และต้องไม่ตีความที่อาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้⁸²

ข. คดี *Re Hartley Baird Ltd* ศาลอธิบายว่าการตีความเอกสารทางการค้าอันได้แก่ข้อบังคับของบริษัทจะต้องนำหลักการตีความไปในทางที่มีผลบังคับได้ (*ut res magis valeat quam pereat*) มาใช้⁸³ กล่าวคือ จะต้องตีความในทางที่เป็นผลมากกว่าที่จะตีความไปในทางที่ไม่เป็นผล

ค. คดี *Dashfield v. Davidson* ศาลเน้นว่าการตีความข้อบังคับของบริษัทจะต้องตีความด้วยวิธีการอย่างธุรกิจที่จะต้องให้ผลที่สามารถปฏิบัติได้ภายใต้สถานการณ์ตามข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่หลากหลายมากกว่าที่จะตีความไปในแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ต่อข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว⁸⁴

ง. คดี *Thompson v. Goblin Hill Hotels Ltd* ศาลตัดสินว่าข้อบังคับบริษัทควรได้รับการตีความตามความหมายปกติทั่วไป เว้นแต่การตีความดังกล่าวจะนำไปสู่ความไม่สมเหตุสมผลทางธุรกิจ⁸⁵

จ. คดี *BWE International Ltd v. Jones* ศาลเห็นว่าการตีความข้อบังคับควรตีความแบบเดียวกับการตีความเอกสารทางการค้าอื่น ๆ ที่จะต้องตีความให้เป็นผลในทางธุรกิจ แต่จะต้องไม่ตีความไปในทางตัดสิทธิในทรัพย์สินของผู้ถือหุ้น เว้นแต่การตีความนั้นจะเป็นการตีความที่เป็นธรรมต่อข้อบังคับของบริษัท⁸⁶

ศาลสหรัฐมีแนวทางในการตีความข้อบังคับของบริษัทไปในการทำงานเดียวกันกับศาลสหราชอาณาจักร โดยศาลเคยใช้หลักการตีความสัญญาในการตีความหนังสือจัดตั้งบริษัท และข้อบังคับต่าง ๆ ของบริษัท⁸⁷ ศาลของรัฐเดลาแวร์ในคดี *Gentile v. SinglePoint Fin., Inc.* ได้สรุปว่า ศาลเดลาแวร์ได้มีโอกาสในการพิจารณาข้อพิพาทที่เกิดจากการตีความข้อบังคับของบริษัทอยู่บ่อยครั้ง และศาลก็ได้ตัดสินซ้ำ ๆ ว่า เมื่อศาลต้องตีความข้อบังคับของบริษัท ศาลจะใช้หลักเกณฑ์ในการตีความเช่นเดียวกับการตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษร สัญญา และเอกสารอื่น ๆ ที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร⁸⁸ ข้อความหรือวลีใด ๆ ที่ใช้ในข้อบังคับของบริษัท จะถูกตีความตามความหมายที่เป็นที่ยอมรับ

⁸² *Holmes v. Keyes* [1959] Ch 199.

⁸³ *Re Hartley Baird Ltd* [1955] Ch 143.

⁸⁴ *Dashfield v. Davidson* [2009] 1 BCLC 220.

⁸⁵ *Thompson v. Goblin Hill Hotels Ltd* [2011] 1 BCLC 587.

⁸⁶ *BWE International Ltd v. Jones* [2004] 1 BCLC 406.

⁸⁷ *Berlin v. Emerald Del.Supr.*, 552 A.2d 482 (1988).

⁸⁸ *Gentile v. SinglePoint Fin., Inc.*, 788 A.2d 111 (Del.2001).

เป็นการทั่วไป เว้นแต่มีบริบทที่ชัดเจนอันแสดงให้เห็นว่าข้อความหรือวลีนั้นมีความหมายเป็นอย่างอื่น หรือมีการใช้ข้อความหรือวลีดังกล่าวโดยมีความหมายพิเศษ⁸⁹ และหากภาษาที่ใช้ในข้อบังคับไม่กำกวม ศาลไม่จำเป็นต้องตีความหรือค้นหาเจตนาของคู่สัญญา แต่ถ้าข้อความในข้อบังคับไม่ชัดเจนศาลจะตีความไปในทางที่เป็นคุณกับผู้ถือหุ้น⁹⁰

นอกจากศาลจะใช้การตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological Interpretation) ดังตัวอย่างข้างต้นแล้ว ในประเทศไทยคณะกรรมการกฤษฎีกายังเคยใช้หลักการตีความนี้ในการพิจารณา ข้อหาหรือของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าด้วย⁹¹ ข้อหาหรือมีประเด็นที่สำคัญว่ามาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้ประธานกรรมการเป็นผู้เรียกประชุมคณะกรรมการ หากปรากฏว่าบริษัทไม่มีประธานกรรมการหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ บริษัทจะต้อง ดำเนินการอย่างไรเพื่อให้มีการประชุมคณะกรรมการได้⁹² ในประเด็นนี้คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าการตีความเพื่อบังคับใช้บทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่อง ดังกล่าวประกอบด้วย มิใช่ตีความบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น เพราะอาจทำให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริง เมื่อบริษัทมหาชน ต้องมีคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจการของบริษัท และการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ของ คณะกรรมการต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของบริษัท และสอดคล้องกับมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งไว้วางใจ ให้กรรมการเป็นผู้บริหารจัดการแทน แม้กฎหมายจะกำหนดให้ประธานกรรมการเป็นผู้เรียกประชุม คณะกรรมการ แต่ไม่ได้หมายความว่ากรณีไม่มีประธาน หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ กรรมการ คนอื่น ๆ จะไม่สามารถเรียกประชุมคณะกรรมการได้ กรรมการที่เหลืออยู่ย่อมสามารถจัดการประชุม คณะกรรมการเพื่อให้การบริหารจัดการงานต่าง ๆ ของบริษัทสามารถดำเนินการต่อไปได้

4.2.2 การตีความคำว่า “ทุกคราว” ในข้อบังคับเรื่ององค์ประชุม

ข้อคำถามประการหนึ่งของบทความนี้ คือ การที่ข้อบังคับในเรื่ององค์ประชุมมีถ้อยคำว่า การประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราว คำว่า “ทุกคราว” หมายความว่ารวมถึงการประชุมที่เลื่อนออกมาหรือไม่ โดยบทความนี้ตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ว่าในการประชุมที่เลื่อนออกไปมีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่าสองคนตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตการศึกษาให้ชัดเจน

⁸⁹ *Hill International, Inc. v. Opportunity Partners L.P.* Del.Supr., 119 A.3d 30 (2015).

⁹⁰ *Openwave Sys. Inc. v. Harbinger Capital P's Master Fund I, Ltd.*, 924 A.2d 228, 239 (Del. Ch. 2007)

⁹¹ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 839/2561 เรื่อง การเรียกประชุมคณะกรรมการที่ไม่มีประธานกรรมการหรือมี แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และการดำเนินการในกรณีที่มีตำแหน่งกรรมการว่างลงจนไม่ครบองค์ประชุม ตามพระราชบัญญัติ บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535.

⁹² ประเด็นในความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบริษัท มหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 โดยพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2565 โดยในปัจจุบันกฎหมายได้เพิ่ม บทบัญญัติมาตรา 81/1 กำหนดให้ในกรณีที่ไม่มีประธานกรรมการไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้รองประธานกรรมการเป็นผู้เรียกประชุม คณะกรรมการ ในกรณีที่ไม่มีรองประธานกรรมการไม่ว่าด้วยเหตุใด กรรมการตั้งแต่สองคนขึ้นไปอาจร่วมกันเรียกประชุม คณะกรรมการได้.

การตีความผลของการกำหนดข้อความดังกล่าวเป็นไปได้ในสองแนวทาง ได้แก่

แนวทางที่หนึ่ง คำว่า “ทุกคราว” หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราวทั้งการประชุมที่ได้นัดเรียกไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญที่ได้นัดเรียกตามมาตรา 1175 และการประชุมที่เลื่อนออกมาด้วย

แนวทางที่สอง คำว่า “ทุกคราว” นี้หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราวที่ได้นัดเรียกไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญที่ได้นัดเรียกตามมาตรา 1175 เท่านั้น หากเป็นการประชุมที่เลื่อนออกมาก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของข้อบังคับ แต่อยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1179 วรรคสอง

จากการศึกษาพบว่าไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาศาลฎีกาใดที่วินิจฉัยในประเด็นข้างต้น ปัญหาที่ต้องพิจารณาจึงเป็นปัญหาเรื่องการตีความข้อบังคับ เนื่องจากข้อบังคับของบริษัทมีฐานะเป็นสัญญาที่ทำลงและมีผลผูกพันคู่สัญญาที่เกี่ยวข้องกับบริษัท การตีความข้อบังคับจึงเป็นไปตามหลักการตีความเจตนามาตรา 171 ซึ่งบัญญัติให้กรณีที่มีการแสดงเจตนาทำนิติกรรมหรือทำสัญญากันมีการแสดงเจตนาที่ยังไม่ขัดแย้งหรือมีข้อความขัดแย้งกันหรืออาจแปลความหมายได้เป็นหลายนัย ต้องตีความหรือแปลให้เข้ากับเจตนาอันแท้จริงของผู้แสดงเจตนาหรือคู่สัญญา โดยพึงเล็งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวน และการตีความสัญญาตามมาตรา 368 ที่ว่า การตีความสัญญาให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย จึงนำมาปรับใช้กับข้อพิพาทในคดีนี้เพื่อให้ทราบได้ว่าข้อความสัญญาที่ไม่มีความชัดเจนนี้ มีความหมายที่แท้จริงอย่างไรเมื่อข้อความนั้นมีหลายนัย

ในการวินิจฉัยคดีของศาลฎีกา ศาลฎีกาปรับใช้ทั้งสองมาตราประกอบกันเพื่อตีความข้อสัญญาที่ไม่มีความชัดเจน⁹³ เช่น ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12696/2558 ศาลวินิจฉัยว่า “ในการตีความการแสดงเจตนาอันให้พึงเล็งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่า ถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร และสัญญานั้นให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 และ 368” จึงเห็นได้ว่า แนวทางการตีความสัญญาของศาลฎีกาไทยเป็นการตีความสัญญาเพื่อให้เห็นถึงการแสดงเจตนาของคู่สัญญาโดยพึงเล็งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรืออักษรตามมาตรา 171 และการตีความสัญญาต้องเป็นไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วยตามมาตรา 368

ในการประกอบธุรกิจ วัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกันนั้นย่อมเป็นไปเพื่อกระทำธุรกิจร่วมกันและนำผลกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการมาแบ่งปันกันตามความในมาตรา 1012 ตามปกติประเพณีของผู้ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจก็ย่อมแสดงให้ถึงเจตนาที่ประสงค์จะให้กิจการนั้นดำเนินต่อไปได้ การกำหนดข้อความที่ทำให้กิจการต้องหยุดชะงักย่อมไม่ใช่ความประสงค์ของคู่สัญญาที่ต้องการเข้าร่วมกันเพื่อแสวงหากำไร ดังนี้ การตีความข้อความในข้อบังคับจึงต้องเป็นไปในทางที่ทำให้บริษัทสามารถจัดการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นได้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง จึงต้องนำบทบัญญัติมาตรา 1179 วรรคสองมาใช้บังคับกับกรณีที่มีการเลื่อนประชุม

⁹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3945/2533; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2546/2538; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5678/2545; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3325/2548; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 530/2558; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12696/2558; คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10657/2559.

นอกจากนี้ ศาลฎีกายังนำบทบัญญัติอื่นในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปมาใช้ประกอบกับมาตรา 368 เช่น มาตรา 10 ที่กำหนดหลักในการตีความเอกสารที่อาจตีความได้สองนัย ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1519/2517 ในกรณีที่ป็นสัญญาค้ำประกัน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “การตีความสัญญาค้ำประกัน ต้องตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณี และถ้าตีความได้เป็นสองนัย ก็ต้องถือตามนัยที่ทำให้เป็นผลบังคับได้ทั้งนี้ตามบทบัญญัติของมาตรา 368 และมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” เมื่อเป็นเช่นนี้ หากจะตีความว่า การประชุมผู้ถือหุ้นทุกราว รวมถึงครั้งที่เลื่อนมา ต้องมีองค์ประชุมเป็นจำนวนตามที่ข้อบังคับกำหนดเท่านั้น ไม่อาจนำมาตรา 1179 วรรคสอง มาบังคับใช้ได้ ย่อมมีผลให้บริษัทอาจไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ การตีความดังกล่าว ย่อมถือเป็นการตีความไปในทางที่ไร้ผล ขัดต่อมาตรา 10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อพิจารณามาตรา 10 มาตรา 171 และมาตรา 368 ประกอบกัน จะพบว่ากฎหมายกำหนดนิติวิธีในการตีความสัญญาในลักษณะที่เป็นการตีความอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่การตีความให้เป็นผลในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา การตีความข้อสัญญาข้อใดข้อหนึ่งในสัญญาจำต้องพิจารณาจากทั้งสิ่งที่ปรากฏออกมาอย่างชัดแจ้ง เจตนาของผู้ที่เข้าทำสัญญา และผลที่จะเกิดจากการตีความในแง่มุมต่าง ๆ การตีความจึงต้องพิจารณาทั้งถ้อยคำที่ปรากฏชัดและสิ่งที่ควรจะเป็นเช่นนั้น โดยการพิจารณาบริบทของเรื่อง ในกรณีการตีความข้อบังคับที่ใช้บังคับกับบริษัทซึ่งเป็นรูปแบบการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง การตีความนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะของการประกอบธุรกิจในลักษณะนี้ด้วย การตีความที่ขัดกับ “ธรรมชาติ” ของการประกอบธุรกิจย่อมไม่ใช่การตีความที่พิจารณาถึงระบบกฎหมายทั้งระบบ จึงกล่าวได้ว่า ผลของการตีความข้อสัญญาหรือคำใดคำหนึ่งไม่ควรทำให้ระบบกฎหมายทั้งระบบเสียหายหรือถึงขั้นเป็นอัมพาต

เพื่อให้เห็นถึงผลตามที่ผู้เขียนนำเสนอผลของการตีความออกเป็นสองกรณีแยกตามแนวทางในการตีความที่ได้กล่าวข้างต้น

กรณีที่หนึ่ง ตีความคำว่า “ทุกราว” หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นทุกราวทั้งการประชุมที่ได้นัดเรียกไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญที่ได้นัดเรียกตามมาตรา 1175 และการประชุมที่เลื่อนออกมา อันมีลักษณะเป็นการตีความตามตัวอักษร (Literal Interpretation) ดังที่กล่าวข้างต้น

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดไม่ยอมเข้าประชุม การประชุมที่ได้นัดเรียกย่อมไม่ครบเป็นองค์ประชุม บริษัทไม่สามารถจัดการประชุมได้ จากนั้นบริษัทก็เลื่อนการประชุมออกไป และแม้จะมีการเลื่อนประชุมออกมาก็คราว หากผู้ถือหุ้นกลุ่มดังกล่าวยังไม่ยอมเข้าประชุมอีก บริษัทก็ไม่สามารถจัดการประชุมได้เลย จึงเสมือนว่าผู้ถือหุ้นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาศัยประโยชน์จากถ้อยคำเพียงคำเดียวสกัดกั้นไม่ให้บริษัทสามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ เสมือนกับตนเอากการดำรงคงอยู่ของบริษัทเป็นตัวประกัน การตีความเช่นนั้นย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการบริหารจัดการของบริษัท

กรณีที่สอง คำว่า “ทุกราว” หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นทุกราวที่ได้นัดเรียกไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญที่ได้นัดเรียกตามมาตรา 1175 เท่านั้น หากเป็นการประชุมที่เลื่อนออกมาก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของข้อบังคับ แต่อยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1179 วรรคสอง

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดไม่ยอมเข้าประชุม การประชุมที่ได้นัดเรียกย่อมไม่ครบเป็นองค์ประชุม บริษัทไม่สามารถจัดการประชุมได้ จากนั้นบริษัทก็เลื่อนการประชุมออกไป และในการประชุมคราวที่เลื่อนออกมา บริษัทไม่นำข้อบังคับมาใช้ แต่นำมาตรา 1179 วรรคสองมาใช้บังคับ อันจะมีผลทำให้บริษัทสามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ บริษัทสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ การตีความเช่นนี้เป็นการตีความที่ทำให้บริษัทดำเนินกิจการต่อไปได้ และยังเป็น การตีความที่สอดคล้องไปกับบทบัญญัติมาตรา 1179 วรรคสองที่มุ่งประสงค์จะแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่องค์ประชุมไม่ครบถ้วน การตีความลักษณะนี้เป็นการตีความตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological Interpretation) โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของระบบกฎหมายทั้งระบบ มีการพิจารณาเป้าหมายของกฎหมายบริษัทว่ากฎหมายบริษัทโดยเฉพาะบทบัญญัติในเรื่ององค์ประชุม มีวัตถุประสงค์ใด เพื่อให้การปรับใช้กฎหมายหลักกฎหมายนี้สอดคล้องไปกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย อันเป็นการตีความที่มีการค้นหาความหมายที่เหมาะสมที่สุด และสอดคล้องต้องตรงกันกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของบทบัญญัติเรื่ององค์ประชุมให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ข้อบังคับที่ปรากฏข้อความว่า การประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราว คำว่าการประชุมผู้ถือหุ้น “ทุกคราว” หมายความว่า การประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราวที่ได้นัดเรียกไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญที่ได้นัดเรียกตามมาตรา 1175 เท่านั้น หากเป็นการประชุมที่เลื่อนออกมาก็ไม่อยู่ภายใต้ข้อบังคับ แต่อยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1179 วรรคสอง ตามบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการตีความ มาตรา 171 ประกอบกับมาตรา 368 และมาตรา 10

4.2.3 การตกลงยกเว้นกฎหมาย (มาตรา 1177)

มาตรา 1177 บัญญัติว่า “วิธีตั้งบัญชีไว้ตามมาตราต่อ ๆ ไปนี้ ท่านให้ใช้บังคับแก่การประชุมใหญ่ เว้นแต่จะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นข้อความขัดกัน” มาตรานี้บัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถระบุข้อความในข้อบังคับให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายได้ จึงมีข้อพิจารณาว่า การที่ข้อบังคับของบริษัทระบุข้อความว่า “การประชุมทุกคราว” เป็นการกำหนดยกเว้นบทบัญญัติมาตรา 1179 วรรคสองในเรื่องการจัดการประชุมในกรณีที่องค์ประชุมไม่ครบถ้วนหรือไม่

ในประเด็นนี้ไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเอาไว้ จึงต้องพิจารณาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้นคือ มาตรา 151 กล่าวคือ การตกลงให้แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายย่อมอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หากกฎหมายที่ตกลงยกเว้นเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ จึงเห็นได้ว่า การกำหนดข้อบังคับของบริษัทให้แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายไม่สามารถกระทำได้อย่างไม่มีข้อจำกัด แต่ต้องกระทำภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติอนุญาต โดยการกำหนดยกเว้นนั้นจะต้องไม่ใช่การตกลงยกเว้นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3402/2548 มีประเด็นสำคัญที่อาจนำมาเทียบเคียงในการวิเคราะห์ได้ โดยในคดีนี้ศาลได้วินิจฉัย เรื่องความชอบด้วยกฎหมายของสัญญาของผู้ถือหุ้นระหว่างผู้ร้อง ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และลูกหนี้ สัญญา ข้อ 1 (1) และ (3) กำหนดว่า

“ผู้ถือหุ้นกับบริษัทจะดำเนินการให้กรรมการของบริษัทถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 51 ของหุ้นในบริษัทในการออกหุ้นแต่ละครั้งและจะไม่ออกหุ้นใหม่ของบริษัทให้แก่บุคคลใด ๆ ซึ่งจะมีผลทำให้กรรมการถือหุ้น คิดเป็นร้อยละต่ำกว่าร้อยละที่ระบุไว้ข้างต้นโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถือหุ้นและผู้ร้อง”

และข้อ 3 กำหนดว่า

“บริษัทและผู้ถือหุ้นจะชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ลงทุนสำหรับต้นทุนค่าใช้จ่าย ค่าเสียหาย และค่าเสียหาย (รวมทั้งค่าธรรมเนียมทางกฎหมายที่สมเหตุสมผล) ที่เกิดขึ้นต่อผู้ลงทุนอันเกี่ยวเนื่องกับการที่บริษัทและผู้ถือหุ้นไม่สามารถปฏิบัติตามข้อผูกพันที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ได้”

ศาลเห็นว่า ข้อสัญญาดังกล่าวในส่วนลูกหนี้กับผู้ร้องขัดต่อบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบของบริษัทจำกัด รูปแบบผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับบริษัท อันเป็นกฎหมายที่กำหนดแบบแผนที่ต้องปฏิบัติตามร่วมกัน มีผลกระทบต่อบุคคลภายนอก ถือว่าเป็นกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่นนี้ สัญญาผู้ถือหุ้นเฉพาะส่วนที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้กับผู้ถือหุ้น และความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญาดังกล่าว ตามสัญญาข้อ 1 (1) และ (3) และข้อ 3 จึงขัดต่อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ย่อมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ข้อสัญญาส่วนนี้จึงเป็นอันเสียเปล่า หากมีผลบังคับแต่อย่างใดไม่

แม้ว่าความตกลงดังกล่าวในสัญญาผู้ถือหุ้นจะไม่ใช่เรื่องของการกำหนดองค์ประชุมในการประชุมครั้งที่เลื่อนออกไป แต่ก็เห็นได้ว่าศาลฎีกาได้วางหลักในเรื่องการตกลงยกเว้นกฎหมายเอาไว้ว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับ (ก) การกำหนดรูปแบบของบริษัทจำกัด (ข) รูปแบบผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น และ (ค) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับบริษัท เป็นกฎหมายที่กำหนดแบบแผนที่ต้องปฏิบัติตามร่วมกัน มีผลกระทบต่อบุคคลภายนอก ถือว่าเป็นกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ในส่วนของข้อบังคับว่าด้วยองค์ประชุมของผู้ถือหุ้นที่มีการกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นน้อยที่สุดที่จะต้องให้มีเพื่อให้เริ่มการประชุมผู้ถือหุ้นได้ มีข้อพิจารณาว่าข้อบังคับในเรื่องดังกล่าวเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับบริษัทหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าข้อบังคับในเรื่ององค์ประชุมเป็นการระบุถึงสิทธิและหน้าที่ที่ผู้ถือหุ้นและบริษัทมีในระหว่างกันในขณะที่ผู้ถือหุ้นจะสามารถใช้สิทธิต่อบริษัทได้ในกรณีใดบ้างโดยเฉพาะกรณีที่มีการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากดังที่กล่าวข้างต้น รวมทั้งมีลักษณะเป็นการกำหนดกติกาในการบริหารจัดการบริษัทอันจะส่งผลต่อการประกอบธุรกิจของบริษัท และย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกในท้ายที่สุด จึงเห็นได้ว่าการกำหนดข้อบังคับให้มีข้อความว่า “การประชุมทุกครั้ง” เป็นการกำหนดข้อบังคับให้แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายจึงต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เมื่อกฎหมายที่กำหนดเรื่ององค์ประชุมเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การกำหนดข้อบังคับให้แตกต่างจากกฎหมายตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 151

4.2.4 การนำหลักสุจริตมาปรับใช้ประกอบการตีความ

การประชุมผู้ถือหุ้นมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการบริษัทเป็นอย่างมาก แม้การประชุมผู้ถือหุ้นจะเป็นเรื่องของการบริหารจัดการบริษัทซึ่งเป็นกิจการภายในอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทกับบรรดาผู้ถือหุ้นของบริษัท แต่การประชุมผู้ถือหุ้นจะนำมาซึ่งมิติต่าง ๆ ที่จะทำให้บริษัทสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ การที่กิจการต่าง ๆ ของบริษัทจะต้องหยุดชะงักลงเพราะไม่สามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อบรรดาผู้ถือหุ้นของบริษัทเท่านั้น บรรดาเจ้าหนี้ คู่ค้า ลูกจ้าง หรือบุคคลภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัท รวมไปถึงรัฐ อาจได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากการที่บริษัทไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ด้วยการเข้าประชุมของผู้ถือหุ้นให้ครบเป็นองค์ประชุมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญประการแรก ๆ ที่จะทำให้การบริหารจัดการบริษัทเป็นไปอย่างราบรื่น

อย่างไรก็ตาม การเข้าประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของผู้ถือหุ้นแต่ไม่ได้เป็นหน้าที่ที่บังคับให้ผู้ถือหุ้นต้องเข้าประชุม เป็นที่ทราบกันดีว่าผู้ถือหุ้นอาจไม่เข้าประชุมด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น การไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการประชุม การติดธุระอื่น หรือการถือหุ้นจำนวนไม่มากทำให้ผู้ถือหุ้นคิดว่าการเข้าประชุมของตนอาจไม่มีความสำคัญกับบริษัทมากนัก ซึ่งการไม่เข้าประชุมด้วยเหตุเหล่านี้เป็นเรื่องที่บริษัทจะต้องหาทางจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกหรือสร้างความเข้าใจให้ผู้ถือหุ้นเล็งเห็นถึงความสำคัญของการประชุมและเข้าร่วมประชุมให้ครบเป็นองค์ประชุม แต่การจงใจไม่เข้าประชุมเพื่อให้ไม่เป็นองค์ประชุมย่อมเป็นการขัดขวางการดำเนินงานของบริษัทและอาจก่อให้เกิดความเสียหายกับบริษัท อีกทั้งอาจถือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตได้

จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยพบว่า ยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้หลักสุจริตในกรณีที่ผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยไม่เข้าประชุมผู้ถือหุ้นทำให้ไม่ครบเป็นองค์ประชุม แต่มีกรณีที่ศาลฎีกานำหลักสุจริตมาปรับใช้ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7330/2553 คดีนี้ผู้ถือหุ้นร้องขอต่อศาลให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมเนื่องจากการนัดประชุมไม่ปฏิบัติตามที่มาตรา 1175 บัญญัติไว้ อย่างไรก็ดี ผู้ร้องทราบเหตุของการเรียกประชุมทางโทรศัพท์ ทราบถึงการนัดประชุมและยังเข้าประชุมพร้อมกับผู้ถือหุ้นอื่น จึงเห็นได้ว่าผู้ร้องได้ทราบถึงปัญหาและวาระที่ที่ประชุมจะพิจารณา มีเวลาในการเตรียมตัวก่อนเข้าประชุมเพื่อสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้แก่นัดประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1175 แล้ว การที่ผู้ร้องแพ้คดีในที่ประชุมแล้วมายื่นคำร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยอ้างว่าการนัดประชุมไม่ชอบเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกานี้แสดงให้เห็นว่า แม้ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิในการร้องขอให้มีการเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้ตามมาตรา 1195 แต่การใช้สิทธิของผู้ถือหุ้นนั้นจะต้องตกอยู่ภายใต้หลักสุจริตตามมาตรา 5 การที่ผู้ถือหุ้นคนใดจะใช้สิทธิของตนตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดให้ ผู้ถือหุ้นนั้นพึงใช้สิทธิโดยชอบด้วย หากการที่ผู้ถือหุ้นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอ้างข้อความในข้อบังคับที่ว่า “การประชุมทุกคราว” ในทางที่จะกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้นรายอื่น และส่งผลกระทบไปถึงการดำเนินกิจการของบริษัท ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต การที่ผู้ถือหุ้นมีความขัดแย้งระหว่างกันจึงต้องไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและความเป็นอย่างอยู่ของบริษัทจนอาจนำไปสู่การเลิกบริษัท

5. บทสรุป

การประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทเป็นกระบวนการสำคัญที่บริษัทจะต้องจัดประชุมให้ถูกต้องตามที่กฎหมายและข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะกับบริษัท ในลักษณะที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นทั้งหลายเข้ามาร่วมกันกำหนดทิศทางที่สำคัญของบริษัท แต่ยังมีความสำคัญไปถึงความเป็นอยู่และความสัมพันธ์กับบุคคลและหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าและกรมสรรพากร กฎหมายจึงให้ความสำคัญกับการจัดประชุมผู้ถือหุ้นเป็นอย่างมาก

องค์ประชุมของที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของการประชุม โดยกฎหมายกำหนดองค์ประชุมเอาไว้สองกรณี ได้แก่ กรณีการประชุมทั่วไปที่จะต้องให้ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบเป็นองค์ประชุม และกรณีการประชุมที่เลื่อนออกไปที่ไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณาองค์ประชุม การกำหนดเช่นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทดำเนินต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดว่า ในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น “ทุกคราว” ต้องมีองค์ประชุมมากกว่าร้อยละ 30 หรือร้อยละ 50 เป็นการกำหนดว่าในการประชุมผู้ถือหุ้นไม่ว่าจะเป็นครั้งที่นัดเรียกครั้งแรกหรือครั้งที่มีการเลื่อนออกไปเนื่องจากองค์ประชุมไม่ครบต้องต้องมีองค์ประชุมมากกว่าร้อยละ 30 หรือร้อยละ 50 หรือไม่ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาในเรื่องการตีความคำว่า “ทุกคราว” ว่าหมายถึงการประชุมในครั้งใด

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนพบว่า ทั้งในสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการของบริษัท ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม โดยทั่วไปการประชุมจะไม่สามารถดำเนินการได้ และต้องมีการเลื่อนประชุมในที่สุด อย่างไรก็ตาม กฎหมายสหราชอาณาจักร และกฎหมายสหรัฐ ได้กำหนดให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว โดยกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการเรียกประชุม และกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับองค์ประชุม เพื่อให้บริษัทสามารถจัดการประชุมและดำเนินการต่อไปได้ จากการศึกษาคำพิพากษาของศาลทั้งสองประเทศพบว่าบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในกรณีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบริษัทเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินต่อไปได้ และไม่ปล่อยให้เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง หรือความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้น หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ขัดขวางการดำเนินกิจการของบริษัท นอกจากนี้ ศาลยังคำนึงถึงความชอบด้วยกฎหมาย ความเหมาะสม ประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยรวม และความยุติธรรมอีกด้วย

จากการศึกษาที่มาของหลักกฎหมายว่าด้วยองค์ประชุมของไทยก็พบว่า ที่มาของหลักกฎหมายดังกล่าวมาจากกฎหมายบริษัทของประเทศฝรั่งเศส ในอดีตกฎหมายบริษัทของประเทศฝรั่งเศสกำหนดในเรื่ององค์ประชุมเอาไว้เช่นเดียวกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่ต่อมาก็มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยกฎหมายบัญญัติในเรื่ององค์ประชุมเอาไว้เฉพาะในเรื่องที่มีความสำคัญกับบริษัท คือ กรณีที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นประสงค์จะแก้ไขธรรมนูญของบริษัทเท่านั้น สำหรับกรณีอื่น กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมเอาไว้แต่อย่างใด หากจะมีการกำหนดองค์ประชุมไว้ก็จะปรากฏในธรรมนูญของบริษัท

จากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทย กฎหมายสหราชอาณาจักรและกฎหมายสหรัฐอเมริกา เห็นได้ว่า กฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ศาลในการสั่งให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นได้แม้ว่าจะมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมไม่ครบเป็นองค์ประชุม เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินการต่อไปได้ นอกจากนี้การศึกษาพบว่ากฎหมายไทยมีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมในลักษณะเดียวกันกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส และจนถึงปัจจุบัน ก็ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องนี้

ในการตอบคำถามของบทความที่ว่า ข้อบังคับของบริษัทที่ระบุว่าการประชุมผู้ถือหุ้น “ทุกคราว” คำว่า “ทุกคราว” นี้หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นในครั้งใดจึงต้องนำหลักการตีความมาใช้ในการพิจารณานักกฎหมายได้พัฒนาหลักการตีความต่าง ๆ ขึ้นมีหลายทฤษฎี สำหรับการตีความสัญญาทางพาณิชย์ ศาลในยุคปัจจุบันเห็นว่าข้อผิดพลาดทางด้านภาษาได้เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ศาลจึงนำหลักการตีความตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Teleological Interpretation) ที่คำนึงถึงความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายเป็นหลักมาใช้ในการตีความสัญญาทางพาณิชย์ เพราะการตีความตามทฤษฎีนี้จะมุ่งพิจารณาถึงเป้าหมายของกฎหมายหรือข้อสัญญาเป็นสำคัญเพื่อให้การใช้กฎหมายหรือข้อสัญญานั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา

การที่ข้อบังคับกำหนดว่า การประชุม “ทุกคราว” คำว่า “ทุกคราว” นี้จึงควรตีความไปในทางที่ว่า คำว่า “ทุกคราว” หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นทุกคราวที่ได้นัดเรียกไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญประจำปีและการประชุมวิสามัญที่ได้นัดเรียกตามปกติเท่านั้น หากเป็นการประชุมที่เลื่อนออกมาก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของข้อบังคับ แต่อยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย โดยผู้เขียนเห็นพ้องกับการตีความในแนวทางนี้ด้วยเหตุผลสำคัญดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เมื่อได้วิเคราะห์การตีความและการปรับใช้มาตรา 1179 กับกรณีของผู้ถือหุ้นบางรายไม่เข้าประชุมผู้ถือหุ้นแล้ว จะเห็นได้ว่าตามปกติประเพณีของผู้ที่เข้ามาร่วมดำเนินธุรกิจด้วยกันก็ย่อมมีเจตนาชัดเจนที่ประสงค์จะให้กิจการนั้นดำเนินต่อไปได้ การกำหนดข้อบังคับให้กิจการต้องหยุดชะงักย่อมมิใช่วิสัยหรือความประสงค์ของคู่สัญญาผู้สุจริตที่ต้องการเข้าร่วมกันเพื่อแสวงหากำไร เมื่อพิจารณามาตรา 10 มาตรา 171 และมาตรา 368 ประกอบกัน จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดนิติวิธีในการตีความสัญญาในลักษณะที่เป็นการตีความอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่การตีความให้เป็นผลในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาในภาพรวม ในกรณีการตีความข้อบังคับที่ใช้บังคับกับบริษัทซึ่งเป็นรูปแบบการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง การตีความนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะของการประกอบธุรกิจลักษณะนี้ด้วยการตีความที่ขัดกับ “ธรรมชาติ” ของการประกอบธุรกิจย่อมไม่ใช่การตีความที่พิจารณาถึงระบบกฎหมายทั้งระบบซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทหรือถึงขั้นทำให้บริษัทเป็นอัมพาต

ประการที่สอง แม้ว่าระบบกฎหมายของประเทศไทยจะแตกต่างจากระบบกฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา แต่ผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่กฎหมายทั้งสองระบบมุ่งประสงค์ให้เกิดขึ้นคือ การปรับใช้กฎหมายอย่างที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับลักษณะของบริษัทและระบบเศรษฐกิจโดยรวม กฎหมายบริษัทของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาคือเครื่องมือในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ

เติบโตอย่างเข้มแข็งและส่งเสริมให้มีการลงทุน และยังกำหนดมาตรการแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดสภาวะติดตาย (deadlock) แม้ในประเทศไทยจะไม่มีทฤษฎีในลักษณะเดียวกันกับกฎหมายของสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา แต่การปรับใช้กฎหมายในประเทศไทยจึงเป็นไปในทางเดียวกันกับผลทางกฎหมายที่ปรากฏในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ หากพิจารณาถึงหลักการ เหตุผลและความมุ่งหมายของระบบกฎหมายบริษัทของไทยในการตีความและปรับใช้ข้อบังคับและมาตรา 1179 การที่กำหนดข้อบังคับให้มีข้อความว่า การประชุม “ทุกคราว” ก็ควรตีความไปในแนวทางที่จะทำให้กิจการของบริษัทยังดำเนินต่อไปได้ สอดรับกับลักษณะของบริษัทและระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้บริษัทสามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นทุกรอบระยะเวลา 12 เดือนได้ การตีความข้อบังคับหรือข้อกำหนดทำให้เกิดปัญหาสภาวะติดตายย่อมไม่ใช่การตีความกฎหมายตามความมุ่งหมายแท้จริงของกฎหมาย